22.Dr.ČERMELJ Lavo
Dvorakova 6/II
LJUBLJANA

God. VI. Broj 30. U Zagrebu, 3. augusta 1934. Pojedini broj stoji 1.50 dinara

Mons. Carlo Margotti, titularni nadbiskup Mesembrie i apostolski delegat u Grčkoj i Turskoj, imenovan je goričkim nadbiskupom.
»Osservatore Romano« — Rim.

ISTRA

Mons. Sirotti i mi imamo najveću zadovoljštinu u imenovanju novog nadbiskupa, koji dolazi iz najtalijanskije zemlje iz — Romagne.
»Popolo di Trieste« — Trst.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

Istarski folklor i „talijanstvo" Istre

Otkako je Istra pripala Italiji nije dosada bilo u onim krajevima slavenskije manifestacije do one što je nedavno priredjena u Puli. Ovo doduše zvuči paradoksno — ali je ipak tako. Čini se da su u dokazivanju talijanstva Istre iscrpljeni svi mozgovi i, ne znajući više čega da se u tom poslu prihvate, udariše zadnje vrijeme u — turizam. Prema pisanju grlatog lističa »Corriere istriano« organizuju se po Istri razne izložbe istarskog pejsaža, priredjuju se narodni plesovi i revije narodnih nošnja. Sve to pod lozinkom »Estate istriana« (Istarsko ljeto). A ne vide — slijepci, da je to »istarsko ljeto« za njih toliko tudje, toliko istarsko — slavensko, da i sami priredjivači gledaju u nj kao u nešto nevidjeno, kao u nešto što ni sa kojeg stanovišta ne mogu prepoznati kao svoje. Da se tim priredbama hoće dati života opustjelim i upropaštenim gradovima Istre — to je razumljivo, ali da se tim najslavenskijim elementima hoće dokazati talijanstvo Istre — to može biti shvatljivo samo onim glavama, koje su — umjesto mozga — pune liktorskih snopića.

Što se je još, osim stotinjak neznačajnih fotografija, na izložbi istarskog pejsaža prikazivalo mi ne znamo, jer je nijesmo ni vidjeli, ali jedno znamo sigurno, a to je da se je izlagalo sa svim mogućim opreznostima da ne bi na izložbi došao do izražaja odiozni »folclore schiavone«. A kakva još folklora, osim »šćavunskoga«, imade u Istri? Što se pak pejsaža tiče, jasno je svakomu da je Istra tipičan kraški kraj i da je izmedju Krasa i Apenina golema razlika, što apsolutno ne treba izložbama dokazivati.

Mnogo je, medjutim, značajnija i interesantnija revija narodnih nošnja što su je nedavno priredili u Puli. Baš ovih dana stižu nam vijesti sa više strana kako milicijoneri, u svojem presavjesnom nastojanju da sataru sve što nije talijansko, prevrću po seoskim škrinjama plijeneći i otimajući naše »korete, modrne, ačerme, banavreke« i sve što je u vezi sa našom nacijonalnom prošlošću. U strahu su zaista velike oči. Istovremeno dok jedni plijene, drugi priredjuju reviju te iste narodne nošnje, muzičkih instrumenata i narodnih plesova, želeći time da dokažu kako je Istra talijanska.

Jedva da bi to razuman čovjek mogao i vjerovati, ali da je zaista tako dokazuje nam mudri talijanski listić »Corriere istriano«, koji se — povodom te priredbe — ovako svojom mudrošću nadmeće:

»Narodne nošnje bit će potpuno vjerne i originalne u svim detaljima, a mnoge su od njih još u upotrebi. Te su nošnje pravi umjetnički rad (ovakove iskrenosti i objektivnosti mi još u talijanskoj štampi nismo sreli). Osim toga vidjet ćemo i originalne narodne instrumente uz koje seljaci još plešu, žale i pjevaju... Puljsko gradjanstvo je uvijek spremno i dira ga sve ono što tumači njegovo talijanstvo. Tako ni priredba u Arent neće biti običan sastanak i izložba, već će to biti velika demonstracija visoke istarske talijanske svijesti. To će biti novo duhovno rodjenje cjelokupnog istarskog naroda, koji će evokacijom starih običaja i stare pjesme povezati prošlost i sadašnjost čvrstim idealom i vjerom, koji su uvijek isti...«

E se non ridi di che rider suoli?...

Dakle i ovom mudracu, koji je prije toga u više navrata vehementno i žučljivo napadao taj »šćavunski folklor«, treba sada ipak nekakova evokacija da baš ovim folklorom poveže prošlost i sadašnjost. Neka, medjutim, bude uvjeren da se ta prošlost i sadašnjost ne mogu ničim i nikada povezati, i jaz koji medju njima postoji neće ni »Corriere istriano« niti ikakovi »Comitati« nikada i nikakovim »evokacijama« ispuniti. Onaj koji misli »rosenizzama« — za koje nema ni svojega naziva — dokazivati talijanstvo Istre, hvata se slamke, utapljajući se u svojim vlastitim budalaštinama. Takovomu pristaje još jedino ona naša narodna: Koga će Bog kazniti, najprije mu pamet oduzme.

Nama je, medjutim, veoma milo što su se za talijanstvo Istre počeli uzimati ovakovi argumenti. Ti su bez sumnje najefikasniji. Uspjeh im je siguran. A i mnogo ih ima, te nisu ni izdaleka još iscrpljeni.

Neka »Corriere istriano« zapita gospodina Mraka (Maracchi!) koliko ima talijanskoga u istarskom pejsažu, u istarskim narodnim nošnjama, roženicama, sopilama, narodnim plesovima i običajima. To on veoma dobro znade.

Time i jednom iscrpnom, dokumentiranom statistikom ubijenih, ispremlaćenih, zatvorenih, konfiniranih i odbjeglih; zatim jednim stvarnim i potpunim popisom spaljenih domova, ispražnjenih posujilnica, oskvrnutih crkava, zatvorenih škola, zabranjenih društava, porušenih spomenika, silom izmijenjenih naziva mjesta i familijarnih imena — a i još mnogo čime, mogli bi se postići takovi rezultati, da bi iznenadili i same priredjivače. — IVE BUNETAR

U Julijskoj Krajini pučanstvo troši strahovito malo kruha

INTERESANTNE KONSTATACIJE PRETSJEDNIKA FAŠISTIČKE FEDERACIJE PEKARA

Trst, jula 1934. — Dne 26 o. m. održan je u Trstu kongres Fašističke federacije pekara iz čitave Julijske Krajine. Predsjedao je onorevole Luraschi, pretsjednik te federacije za čitavu u Italiji. On je došao namjerno iz Rima, jer u redovima pekara Julijske Krajine vlada vrlo nepovoljno raspoloženje. Ljudi neće da kupuju kruha, pekari propadaju, onaj kruh, koji naredjuje vlada loše je kvalitete i tako skup, da ga pučanstvo ne može kupovati. To se jasno vidi iz govora, koji su izrečeni na kongresu, a koje citira i »Popolo di Trieste« od 27 o. m. Luraschi je sam morao konstatovati u svom govoru, da pučanstvo ne kupuje više kruha kao ranije, jer smatra da je kruh suviše skup i danas nije više kruh hrana, koja je neophodna. Luraschi je u tom smislu izrekao nekoliko konstatacija, koje se mogu tumačiti kao vrlo značajne s obzirom na stanje, koje vlada danas u Julijskoj Krajini. On poziva pekare neka pokušaju da mijese kruh, koji će biti dobar onako, kako je bio nekada dobar kruh, da bi se pučanstvo primamilo da ga kupuje i ako je skup. Treba da se »razbije nepovjerenje« kaže Luraschi. Da li je kod toga važno »nepovjerenje« ili nešto daleko teže, nešto što se ne da »razbiti«...

TRST SE JOŠ NIJE POMIRIO SA NOVIM STANJEM STVARI

Trst, avgusta 1934. — Koncem prošlog mjeseca su održali skupštinu studenti Visoke komercijalne škole u Trstu i tražili su da im se prizna ravnopravnost sa ostalim sličnim školama u Italiji. Glavni razlog bi morao da bude taj »što u Trstu ima još mnogo da se učini, jer tu postoji još stari mentalitet i Tršćani nisu još došli do toga da vide kako se treba pomiriti sa novim stanjem stvari«, rekao je na toj skupšini dr. Karlo Fabrizi, povjerenik sekcije tršćanskog »Gufa«. »Radi toga što tu na granici postoji još taj stari duh (i to u Trstu poslije 16 godina »oslobodjenja«) treba na svaki način dati jednake povlastice i tršćanskim studentima, kako bi mogli jače raditi na nacionalnom polju u toj zoni starih mentaliteta«.

Studenti imaju pravo da traže ono što imaju i ostali studenti sličnih škola u Italiji, ali sigurno ni Tršćani nemaju krivo što se nisu još prilagodili novom duhu, jer taj »novi duh« im je oduzeo sve ono od čega su nekada dobro živjeli i čime su se ponosili.

U RIMU SE ZGRAŽAJU ZBOG OPADANJA PUČANSTVA U TRSTU

Jedan karakterističan članak rimskog »Giornale d'Italia«

Trst, jula 1934. — Poznata je stvar, da tršćansko pučanstvo ne raste više u onom razmjeru, kako je raslo ranijih godina. Glad, nevolja, besposlica djeluje tako, da se više ne radja onoliko novih stanovnika koliko ih se je radjalo ranije. Broj pučanstva opada. Dne 21 aprila 1931 registrirano je, da u Trstu ima 249.574 stanovnika. Dne 31 marta 1934 općina je pobrojila stanovnike i konstatovala, da ih ima svega 248.933. Opadanje je dakle znatno.

To sve konstatuje i rimski »Giornale d' Italia« u jednom članku 26 o. mj. i predbacuje Trstu zašto ne radja više novih stanovnika. Taj je članak napisan na jedan doista smiješan način. I na koncu završava ovako:

»Tako se dakle grad, koji je oslobodjen žrtvom najdragocjenije talijanske krvi, konzervira za domovinu«.

»Giornale d' Italia« valjda želi, da gladni i nevoljni Tršćani radjaju djecu samo zato, jer tako želi Duce. I zato u neku ruku predbacuje Trstu nezahvalnost zbog »oslobodjenja«... Trst bi sigurno bio sretniji i plodniji, kad do tog oslobodjenja ne bi bilo nikada došlo.

FAŠISTI PUNE PRAZNE KASE GLOBLJENJEM

28.400 lira globe za kriom čarenje šestero goveda

Trst, august 1934. — Pred goričkim tribunalom su ovih dana osudjeni Franc Kopač na 9600 lira globe, Anton Terček i Franc Pivk na 4.800 lira svaki, Stanislav Terček i Valentin Leskovec na 3.200 lira svaki, a Govekar Matej na 2.600 lira globe. Optuženi su radi pokušaja kriomčarenja goveda iz Jugoslavije: i to Kopač da je u novembru prošle godine prokriomčario dva vola i jednu kravu, Anton i Franc Terček, Leskovec i Pivk za to što su prokriomčarili tri teleta, a Govekar radi pomaganja.

NA RIJECI OSUDE ZA KRIOMČARENJE DUHANA.

Rijeka, augusta 1934. — Na Rijeci su osudjeni Vito Goluja na 1.500 lira globe, Petar Rusnjak na 700 lira, Vice Kalčić na 500 lira globe, 10 dana zatvora i stavljen je pod policijski nadzor, a Karlo Daris na 400 lira globe i plaćanje troškova.

Prva dvojica su osudjena radi pokušaja prenosa duhana iz Jugoslavije, a Kalčić i Daris radi 19 kutija zadarskih cigareta »Kalipso«.

TALIJANSKE ČASNE SESTRE ZA FAŠIZAM

Pred nekoliko dana u Rim je došlo mnogo časnih sestara učiteljica iz raznih krajeva Italije. Časne sestre su bile svrstane u vojne redove, a predvodjene su bile od učiteljica fašistkinja u crnim košuljama i fašističkim fesovima. Najprije su one defilirale ispred Mussolinija i pozdravljale ga rimski, a zatim je Mussolini, s generalnim sekretarom fašističke stranke Staraceom, s Teruzzijem, šefom milicije, i ostalim vodjama fašizma, prošao ispred njih kao ispred neke vojske i one su ga ponovno pozdravljale rimski. Naša slika to lijepo prikazuje.

Mussolini je na austrijsku granicu poslao svoju vojsku...

PREFEKT TIENGO U POSTOJNI

Trst 1 augusta 1934. — U subotu 28 jula posjetio je prefekt Tiengo Postojnu. S njime je bio fašistički potsekretar Wondrich i general Diamanti. Sazvao je u općinu sve vlasti i okolišne načelnike općine, i tu im je održao govor o potrebama, da se podigne taj pogranični kraj iz razloga prestiža.

Knezovi Hugo i Alfred Windischgraetz referirali su mu o drvnoj industriji na granici, a pojedini općinski načelnici o potrebama općina. Naredio je seoskim načelnicima da obilaze često pojedine odlomke svojih općina, kako bi se narod uvjerio, da mu fašističke vlasti žele dobra i da se brinu o njemu.

FILODRAMATIČKA I KORALNA NATJECANJA BALILA U JULIJ. KRAJINI

Velika pažnja posvećena našoj djeci sa granice.

Trst, augusta 1934. — Balila organizuje u zadnje vrijeme natječaje pjevania i diletantskih predstava po Julijskoj Krajini, kako bi se iz naših sela istislo i ono malo našega pjevanja i kako bi nadoknadili ukinute naše pozornice. U zadnjim natjecanjima sudjelovalo je 29 pokrajinskih komiteta sa 2.264 člana u natječaju za koralno pjevanje, a 72 komiteta sa 854 člana prikazala su 72 predstave. Te predstave je vježbalo sa djecom 80 učitelja.

Prve nagrade su odnijela društva sa Krasa.

TALIJANSTVO ISTARSKE NARODNE NOŠNJE U FAŠISTIČKOJ ŠTAMPI

U posljednjem broju našega lista donijeli smo opširan izvještaj o reviji slavenskih narodnih nošnja Istre u puljskoj Areni i u kupalištu Portoroze. U tom smo članku prikazali svu infamiju te najnovije fašističke akcije, koja ide zatim, da prikaže kao talijanske naše slavenske istarske narodne nošnje. U »Corriere Istriano« od 26 o. m. izišao je prikaz priredbe u Portoroze, pa se u tom članku medju ostalim kaže i ovo:

»Istarske narodne nošnje pokazale su na jasan i čvrst način kako biljeg Rima nije izbrisan niti stoljećima u ovoj pograničnoj zemlji i kako je utjecaj Venecije učinio uljudjenim i najzabačenije djelove u središtu istarskog poluotoka.«

Kako vidimo, fašistička štampa ne ustručava se niti pred najkolosalnijim tvrdnjama, kad se radi o falsifikovanju činjenica. Najednom je pronašla, da je u slavenskim narodnim nošnjama Istre ostao trag starog Rima i Venecije. A kad joj bude to konveniralo tvrdit će, da su se Slaveni u Istru doselili pred par stoljeća zaslugom Austrije, koja je htjela da izbriše talijanski karakter Istre. Koliko je puta do sada u tom smislu pisao i sam »Corriere Istriano«!

NOVI UČITELJI PROIZAŠLI IZ GORIČKOG UČITELJIŠTA

Gorica, jula 1934. — Listovi javljaju imena novih učitelja, koji su ove godine svršili goričko učiteljište. Citiramo ta imena prema vijesti »Popola di Trieste« od 26 o. m.:

Bertuso Anna, Bombi Alfredo, Cescutti Amalia, Ciuffarin Anna, Clocchiatti Giovanni, Colla Eleonora, Di Lenardo Antonio, Di Lenardo Maria, Cocevar Francesco, Legisa Cvetka, Maffei Vittorio, Marega Carlo, Obizzi Oliviero, Orsini Adriana, Perco Carmen, Piemonti Giovanni, Sdrigotti Giulio, Tavcar Francesca, Travan Vanda, Vodopivec Emilia, Zuanni Chiara.

SEDEJEVU NADBISKUPSKU STOLICU U GORICI

ZAUZIMLJE NADBISKUP CARLO MARGOTTI

TALIJAN IZ MUSSOLINIJEVE ROMAGNE

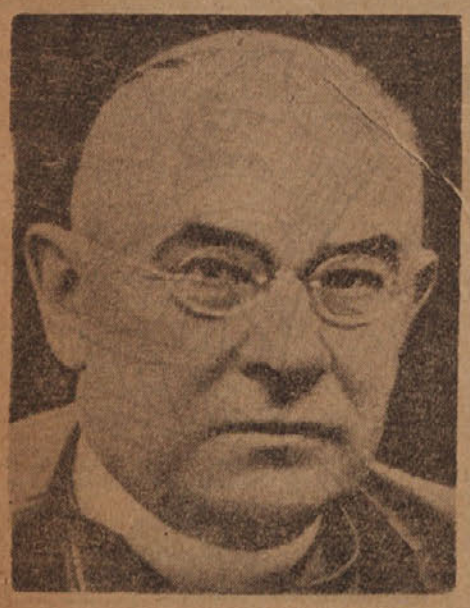

Sedej

Brzo će biti dvije godine što je umro ubijen od bola i razočarania naš veliki vladika, goričkl nadbiskup Sedei Ne ćemo ponovno iznositi sve motive njegove tragedije. Njegova je sudbina svima nama uvijek pred očima.

Od njegove smrti goričkom je nadbiskupijom upravljao apostolski administrator Giovanni Sirotti, bivši rektor koparskog sjemeništa. Čovjek koji je bio postavljen da vodi goričku nadbiskupiju, da bi likvidirao ono, što je u njoj slavenskog ostalo poslije Sedejeve smrti.

Ne bi se moglo reći, da Sirotti nije dobro svoju zadaću izvršio. Događaji posljednjeg vremena to dokazuju. Ali ipak nije se dogodilo ono što je on očekivao i što su očekivali njegovi intimni prijatelji u vodstvu fašizma Julijske Krajine. On je učinio mnogo u duhu fašizma, ali ipak nije postao goričkim nadbiskupom, ma da je bio uvjeren, da će to postati. On je u svoje vrijeme bio nabavio već i tri biskupske mitre, ali mu neće služiti, bar ne za goričku nadbiskupiju.

Za nadbiskupa u Gorici postavljen je jedan Talijan iz stare Italije, rodjen u Romagni, koja je dala Benita Mussolinija. Goričke nadbiskupije nije dakle dobila Sirottija za nadbiskupa, ali je nažalost ipak dobila za šefa jednog Talijana, koji naše krajeve ne pozna, koji nema nikakvog kontakta s našim narodom, koji je od tršćanske fašističke stranke pozdravljen kao velika nada fašizma

I ako, dakle nije Sirotti dobio tu veliku čast ipak je Gorica dobila za glavara crkve čovjeka, koji neće fašizmu zadavati brige. Malo nas mogu utješiti glasovi štampe, koja kaže, da novi goričkl nadbiskup zna hrvatski. Kad bi se pitanje crkvenog šefa u Gorici bilo rješavalo onako, kako je ispravno s crkvenog gledišta, onda ne bi tamo bio poslan čovjek iz Romagne kod tolikih domaćih odličnih svećenika, koji bi bili sigurno dostojni nasljednici velikog Sedeja.

I ako će dakle naš narod odahnuti na vijest da Sirotti nije postigao ono, što je želio, ipak, on se ne veseli imenovanju Margottija. Naš narod vidi u tom imenovanju nov politički potez, koji ne može biti u njegovu korist. Očekujemo zato s tim većim interesom nastup novog nadbiskupa i njegova — djela.

—:-:—

Papa je imenovao novog goričkog nadbiskupa

»Osservatore Romano« od 27 o. mj. javlja: »Njegova svetost naš gospodin se je dobrohotno udostojao premjestiti metropolitanskoj crkvi u Gorici njegovu ekselencijU mons. Carla Margottia, titularnog nadbiskupa Mesembrie, apoštolskog delegata u Turskoj i Grčkoj«.

Administrator goričke nadbiskupije mons. Giovanni Sirotti sazvao je 27 o. mj. metropolitanski kaptol, da ga informira da mu je njegova ekselencija kardinal Raffaele Rossi, sekretar konzistorijalne kongregacije pismom od 26 o. mj. javio da je Sveti Otac Papa imenovao Njegovu Ekselenciju Carla Margottia nadbiskupom goričkim.

Čim je u Goricu stigla vijest o imenovanju novoga nadbiskupa mons. dr. prof. cav. Giovanni Tarlao uputio je mons. Margottiu ovaj telegram:

»Kaptol i Kler saznali su sa živom radošću za premještenje vaše ekselencije u Goricu. Dok podnosimo duboko poklonstvo, izjavljujemo, da želimo biti vjerni i smjerni sinovi, koji će slušati i slijediti svete direktive novoga željenoga pastira«.

—:-:—

»Idea del Popolo« piše o Sirottijevoj »radosti«

Službeni organ goričke biskupije »Idea del Popolo«, koja je izišla 27 o. mj., u izvanrednom izdanju donosi slijedeći izvještaj mons. Sirottia: »Radostan sam, što mogu da objavim časnom kleru i puku nadbiskupije, da se je Njegova Svetost Naš Gospodin Pio Papa XI dobrohotno udostojao premjestiti u Goricu Njegovu Ekselenciju mons. Carla Margottia, titularnog nadbiskupa Mesembrie apostolskog delegata u Turskoj i Grčkoj. Doskora ću dati dispozicije o detaljima proslave radosnog događaja, a sada pozivam sve vjernike da zahvale Gospodinu, što im je darovao željenoga pastira«.

Mons. Sirotti naredio je svim župama u Gorici, da zvone zvona u znak radosti zbog imenovanja novoga nadbiskupa u trajanju od četvrt sata. Prošle nedjelje u Gorici u kaptolskoj crkvi i u ostalim crkvama pjevan je Te Deum.

Novi nadbiskup imao bi svečano da udje u Goricu u prvoj ili drugoj sedmici septembra.

—:-:—

FAŠISTIČKA ŠTAMPA POZDRAVLJA ODUŠEVLJENO NOVOG NADBISKUPA

Fašistička štampa pozdravlja oduševljeno novog goričkog nadbiskupa, pa tako »Piccolo« od 28 jula donosi članak, u kojem kaže:

»Shvaćamo i dijelimo radost patriotskog pučanstva Gorice zbog imenovanja Njegove Ekselencije Carla Margottia na najviše crkveno sjedište Julijske Krajine. Odlični prelat, kojega je Sveti Otac imenovao knezom nadbiskupom Gorice, visokog je duha i čvrst svećenik i Talijan, čije romanjolsko porijeklo znači privilegij jednog plemenitog i lojalnog karaktera. Njegova Ekselencija Margotti znati će brzo da povrati biskupijama Julijske Krajine ono duhovno jedinstvo, koje svi katolici traže na sav glas već od prvog vremena za dobro nepodjelive crkve i talijanske države«.

(Prema onome, što piše »Piccolo« očito je, da se novom goričkom nadbiskupu pripisuje vodstvo crkve u čitavoj Julijskoj Krajini, pa je opravdana sumnja, da bi on imao da riješi i pitanje sukoba u tršćanskoj biskupiji.)

»Popolo di Trieste« piše 28 jula na uvodnom mjestu medju ostalim i ovo:

»Odmah poslije važne odluke, kojom su teritorijalne granice religiozne administracije uredjene tako da se poklapaju sa političkim granicama, osjetila se hitna potreba imenovanja novog nadbiskupa. U periodu privremene administracije crkvenog sektora goričke provincije, koja je započela novembra 1931 mons. Giovanni Sirotti, koji je došao iz Kopra, imao je prilike da se učini poznatim i cijenjenim zbog svoje jasnoće duše, zbog njegove izvanredne skromnosti i prijaznosti njegovih manira, kao i živim intelektom, što mu je sve pribavilo u vrlo kratko vrijeme široke simpatije, koje su izlazile iz granica čisto religioznog terena.

Goričani su se naučili da ga vole zato i u prvom redu, jer je pokazivao otvorene osjećaje talijanstva i pristajanja uz novu duhovnu klimu, stvorenu najprije fašističkom revolucijom, a zatim konkordatom. Mons. Sirotti, protiv kojega su se više nego jedamput digli mračni manevri s preko granice, znao je uvijek da u tom našem delikatnom gradu održi visoko prestiž svog religioznog mandata, a da nije nikada zaboravio u nijednoj prilici svoje čvrste osjećaje.

Nesumnjivo je da se danas u rastajanju goričkog puka sa mons. Sirottiem opaža trag žaljenja. Ali mi mislimo da je najlaskavija premija za njegovo djelo **u onome, što on vidi danas i što vidimo mi u imenu i imenovanju novog nadbiskupa, koji dolazi iz one snažne i najtalijanskije zemlje Romagne,** koja je dala cvijet boraca u ratu za oslobodjenje i koja je iznijela iz svojih toplih grudiju novog genija latinske rase: Ducea.

—:-:—

NASLJEDNIK SEDEJA „POZNATOG PO ANTITALIJANSKOJ POLITICI"

Tršćanski »Piccolo« kaže u članku 28 jula: »Nj. E. Margotti naslijedio je u Gorici Slavena mons. Sedeja, umrlog 1931 godine, ponzatog po njegovoj antitalijanskoj politici u pograničnim krajevima. Od 1931 do danas nadbiskupiju je vodio mons. Sirotti, apostolski administrator, čija je efikasna akcija doprinijela sretnom rješenju raznih od mnogih problema goričke nadbiskupije«.

—:-:—

OSEBNOST NOVEGA GORIŠKEGA NADŠKOFA

»Slovenec« od 31 julija piše:

»Carlo Margotti je rojen dne 22 aprila 1891 v Alfonsine (pri Ravenni); kot duhovnik je pripadal bolonjskoj nadškofiji, kjer je nekaj časa služboval, nakar je bil poklican v Rim. Prevzel je važno službo pri kongregaciji za vzhodno Cerkev.

Kot tak se je udeležil julija 1925 kongresa za študij vzhodnega bogoslovja v Ljubljani. V skupini, kjer so fotografirani v »Bogoslovnem vestniku« 1926 predsedniki in predavatelji kongresa, je tudi slika nadškofa Margottija.

Na kongresu je imel strokovno predavanje o razmerju Codexa in vzhodne cerkvene discipline.

Leta 1926 je bio imenovan še posebej za tajnika komisije za Rusijo. Kot član te važne kongregacije in komisije je imel priložnost, spoznavati razne narode, posebno pa Slovane. Pri tem mu je zelo dobro došla njegova izredna sposobnost za jezike: srbohrvaščine se je naučil prav dobro.

V Rimu je bil znan po izredni previdnosti in taktnosti. Sv. oče Pij XI. mu je gotovo radi tega poveril leta 1930 delikatno misijo apostolsega delegata za Turčijo in Grčijo in ga imenoval ob tej priliki za naslovnega nadškofa mesembrinskega; rezidiral je v Carigradu, obenem pa je imel svoj urad tudi v Atenah.

Kakor vidimo, so bile njegove dosedanje službe pretežno diplomatskega značaja.

Ako ga je sv. oče poklical s tako važnega mesta, kakor je služba delegata v Carigradu, za goriškega nadškofa, je gotovo hotel s tem pokazati svojo posebno pozornost za goriško nadškofijo.

Msgr. Margotti je mož obsežne teološke erudicije in vajen dela v kuriji kakor tudi diplomatskih metod.

Bog mu daj milost, da bi mogel storiti v Gorici mnogo dobrega in da bi se izkazal pravičnega Slovencem, ki tvorijo veliko večino njegovih vernikov«.

NADBISKUPSKA PALAČA U GORICI

Na pročelju palače jasno se vidi napis »W l'Italia A morte Sedey«

NOVEMU GORIŠKEM NADŠKOFU

Ljubljanski katoliški dnevnik »Slovenec« piše na uvodnem mestu 31 julija:

Goriška nadškofija je po nekako dveinpolletnem začasnem upraviteljstvu dobila zopet nadpastirja v osebi monsignora Karola Margottija, ki je dozdaj kot naslovni nadškof opravljal važno funkcijo papeževega odposlanca v Turčiji in Grčiji. Častita goriška stolica, ki uživa prvenstven položaj med škofijami Julijske krajine in je bila vedno zasedena po dostojanstvenikih največjih osebnih zmožnosti in ugleda, ima sedaj pravega škofa. Tako je v cerkvi na Goriškem vpostavljeno v duhovnem upravnem življenju tisto normalno stanje, ki je predpogoj za vspešno in po stalnih smernicah uravnano dušno pastirstvo. Zato moramo s tega stališča pozdraviti imenovanje nadškofa, ki pomeni konec izrednemu stanju, v katerem se je goriška škofija nahajala po smrti nadškofa dr. Sedeja, ko je legel v grob cerkven knez ogromne avktoritete, svetega življenja in neomajne odločnosti v obrambi pravic Cerkve, katoliških načel in njemu zaupanega ljudstva.

Goriška nadškofija je po večini svojih vernikov slovenska in je bila dosedaj skoro vedno po slovenskih cerkvenih dostojanstvenikih zasedena. Po narodnosti je tako srečno v dve kompaktni skupini slovenskih dekanatov na eni in italijanskih na drugi strani razdeljena, da v njej ni bilo do preobrata leta 1918 nobenega spora v cerkvi, kar se tiče narodnostnega vprašanja. Oba naroda sta imela svojo domačo duhovščino, verski pouk in versko življenje v svojem duhu in jeziku, bili so zadovoljni Slovenci in Italijani, in v dušnopastirskem pogledu je bilo narodnostno vprašanje v tej škofiji rešeno naravnost vzorno. Največji dokaz za to je dejstvo, da je mogel s korenito spremembo režima, ko je goriška dežela prešla iz avstrijske oblasti pod italijansko, ostati na nadškofijski stolici Slovenec, ker mu nihče ni mogel očitati niti najmanjše pristranskosti in neobjektivnosti in ga je verno italijansko ljudstvo prav tako podpiralo kakor Slovensko. Sveta stolica mu je večkrat izrekla svoje največje priznanje in ni ugovarjala proti smernicam dušnega pastirovanja, kar se tiče jezika, ki jih je bil skupaj z ostalimi škofi Julijske pokrajine izdal z ozirom na spremenjene razmere. Le njegova skrajna pravičnost, ki ni mogel vreči nanjo sence niti najhujši sovražnik, združena z neizprosno doslednostjo in apostolskim pogumom, kadar je bilo treba braniti večno stališče Cerkve napram političnim opetitom raznih strank in oblastnikov, je bila vzrok, da so zastonj butali vanj valovi strasti, ki so hotele iz Cerkve napraviti slepo orožje modernega nekrščanskega lažinacionalizma.

Po smrti nadškofa dr. Sedeja, ki mu ni bilo lahko najti naslednika enake pravičnosti in odločnosti, se je fašistični režim čutil sproščenega, da z vso njemu svojsko brezobzirnostjo začne izpodkopavati temelje zdravega, resnično katoliškega verskega življenja, katerih se pod pokojnim dr. Sedejem ni smel dotakniti. Pri tem je bilo fašizmu v pomoč izredno stanje začasnega upraviteljstva nadškofije, ki ni imelo ne zadostnega ugleda ne volje, da bi se uprlo italijanizacijskemu načrtu režima in je nasprotno te težnje s svoje strani, kolikor je le moglo podpiralo ter v neredkih slučajih celo dalo za take načrte vzpodbudo, tako da si je zaslužilo v glasilu primorskega režima po pravici pohvalno odhodnico. Mi smo se v našem listu opetovano bavili s tem žalostnim vprašanjem in ga s stališča narodnega prava, cerkvenih principov in katoliškega čustva žigosali in se ne bomo več ozirali nazaj, ker upamo, da je s koncem začasnega upraviteljstva in nastopom novega nadpastirja konec tudi napakam in krivicam, ki so se pod začasnim stanjem storile Cerkvi zvestemu katoliškemu prebivalstvu slovenske krvi v tej škofiji. Moramo pa resnici naljubo vsaj v glavnih potezah, ne da bi preiskovali, na kateri strani je krivda, ugotoviti, da se je pod začasnim upraviteljstvom začel izpodkopavati konkordat vsaj po duhu, ker se je pojavila težnja, da se slovenskim faranom dajejo dušni pastirji, ki niso njegovega jezika in rodu, in se je v enem slučaju dejansko brez pravega vzroka odstranih slovenski župnik, da da mesto italijanskemu. Začelo se je nadalje poitalijančenvanje Alojzijevišča, ki je ustanova slovenske duhovščine, in so se v goriškem bogoslovju začeli brezobzirno preganjati slovenski profesorji na podlagi osebnih ovadb in antipatij ter zastrupljati solidna katoliška vzgoja duhovništva na ljubo načelom poganskega nacionalizma, ki poraja po Evropi tako žalostne sadove. Skuša se tudi onemogočiti verski pouk mladine v materinem jeziku in se prepoveduje slovensko nabožno petje ter namerava izbrizati zadnja slovenska beseda iz cerkvenega obreda. In končno ne smemo pozabiti, da se trije duhovniki, dva Slovenca in en Italijan, nahajajo v konfinaciji, ne da bi javnost vedela, kaj so oziroma če so sploh kaj zakrivili.

Novi nadbiskup Margotti

Sveta stolica, ki so ji razmere na cerkvenem področju Julijske Krajine dobro znane, je z imenovanjem pravega in rednega nadpastirja na goriški stolici končala stanje, ki že po svojem začasnem značaju ni moglo tako krepko držati v rokah krmila dušnega pastirstva v deželi, kjer fašistični režim in njegove metode zahtevajo voditelja cerkvenih zadev, ki s potrebno previdnostjo in modrostjo združuje toliko načelne trdnosti in odločnosti v danem trenutku, da lahko takoj prepreči ono usodno vmešavanje posvetne oblasti in njenih strankarskih nacionalističnih svetovnonazornih in političnih ciljev v cerkveno upravo, ki označuje po vsem svetu fašizem. Čeprav je bila naša upravičena želja, da zasede goriško stolico dostojanstvenik, ki bi mogel že po svoji krvni vezi z večino svojih vernikov biti eno, tako da bi jih tem bolj mogel braniti pred fašističnim raznarodovalnim nasiljem, ki izpodkupuje tudi temelje katoliške morale in krščanske kulture — novega nadpastirja prisrčno in z največjim spoštovanjem, ki smo mu ga kot verni sinovi Cerkve dolžni, pozdravljamo — to tembolj, ker uživa nadškof Karel Margotti sloves plemenitega in lojalnega človeka, ki pozna srbohrvatski jezik in je kot prijatelj vzhodnega cerkvenega vprašanja pokazal ljubezen do Slovanov.

Slovenci smo videli v škofih naših pokrajin vedno prve zaščitnike pravice, bili so nam očetje, mi pa smo jim zato vračali ljubezen in neomejeno zaupanje ter jim povrjevali našo pravdo. Zato tudi v novem nadpastirju goriške nadškofije, ki nam ga je dal sveti oče, vidimo od Boga poklicanega varuha največjih verskih in moralnih dobrin slovenskega ljudstva ter njegovih od Boga danih mu naravnih pravic. Vroče prosimo Boga, da mu na stolici, kjer mitra v resnici pomeni le pozlačeno trnjevo krono, bogato nakloni milosti modrosti in moči ter poguma, in upamo, da ne bomo razočarani. Ad multos annos!

GORIČKI NADBISKUP MARGOTTI GOVORI HRVATSKI

Zagrebački katolički dnevnik od 31 o. m. donosi povodom imenovanja novog goričkog nadbiskupa:

Novi nadbiskup kao poznavalac slavenskog istočnog obreda govori i hrvatski.

GORIŠKO BOGOSLOVJE UKINEJO?

TRIJE POD STROGIM POLICIJSKIM NADZORSTVOM

Že zdavnaj so podrli stavbo našega kulturnega in gospodarskega napredka, poničali šolo in pavperizirali kmeta in delavca, vendar ne najdejo miru in iščejo s histerično nestrapnostjo, kje bi bilo še kaj takega, da bi se zatrlo in prepovedalo. Odkar so to pomlad dvignili gonjo proti tržaškemu škofu, češ da dela težkoče raznarodovalni akciji, piše kronika že mnogo novih dogodkov, ki se ne smejo pozabiti.

Najbolj kričeč je pač dogodek z bogoslovnim učiliščem v Gorici.

Dva profesorja sta konfinirana v lepi deželi Umbriji, trije pa pod strogim policijskim nadzorstvom v sami solnčni Gorici, da ne smejo nikamor ven na počitnice.

Ordinacije absolventov, pripadajočih tržaški in poreški škofiji, so bile od kompetentnih višjih oblasti za nedoločen čas ustavljene; samo goriški administrator je imel svobodno roko ter je dal svoje kandidate ordinirati v Vidmu, izločivši enega Furlana za kazen, ker se je bil izjavil ob neki priliki v prilog škofa Fogarja. Zdi se, da je neka tendenca, da se goriško centralno semenišče, kjer se je vzgajalo okrog 80 bogoslovcev, sploh razpusti. Druga tendenca bi se zadovoljila z izločitvijo latinskega učnega jezika, ki naj se raje vpelje med kmeti, kadar hočejo v čast božjo katero zapeti.

(»Slovenec«)

SLOVENSKA NABOŽNA PESEM — ZLOČIN

Okrožnica goriške kvesture prepoveduje vsako slovensko nabožno petje izvan cerkve — Slovenski napisi na cerkvenih zastavah in banderah morajo izginiti — Reški škof Santin prepovedal hrvaški jezik v cerkvenih funkcijah

Začetkom julija so bili vsi župniki goriške provincije poklicani na županstvo. Tam so jim prebrali okrožnico goriške kvesture z dne 28. junija t. l., št. 07626 Gab. Okrožnica prepoveduje vsako slovensko nabožno petje izven cerkve (fuori dei locali destinati al Culto). To velja zlasti za slučaj procesije, seveda. Milostljivo se pa še dovoljuje pri procesiji slovensko moliti. Okrožnica določa dalje, da je od 1. septembra naprej prepovedan vsak slovenski napis na zastavak in banderih. Dosedanji slovenski napisi se morajo popolnoma odstraniti, izčupati (sricamare), ne morda samo pokriti.

Kdor bi se določbam tega fermana kaj protivil, ga je naznaniti kvesturi.

Reški škof Santin je v juniju izdal okrožnico na župne urade, v kateri prepoveduje vsako rabo ljudskega jezika v cerkvenih funkcijah (krstih, pogrebnih itd.).

V Trstu je pri Sv. Ivanu vsako leto procesija v nedeljo po prazniku sv. Janeza Krstnika. Letos je kvestura prepovedala vsako slovensko petje pri tej procesiji. Opuščeni so bili tudi evangeliji in je sploh procesija naredila klavern vtis na ljudstvo. V isti župniji je prefektura udarila po organistu; črtala je iz občinskega proračuna neko vsoto, namenjeno za organista, to pa zato, ker se pri nedeljskih mašah ni še odpravilo vse slovensko petje. Enako so udarili organista v Rojanu.

V Nabrežini je imel župnik namesto bire plačo od občine. Letos mu je občina samovoljno ustavila plačo zato, ker ni še odpravil vse slovenščine iz cerkve. (»Slovenec«).

ASIMILACIJSKA AKCIJA VIDEMSKEGA NADŠKOFA NOGARA

Tudi v kanalski dolini

Videmski nadškof Nogara je raztegnil asimilacijiski pritisk na Kanalsko dolino, čeprav je ob prevzemu dekanata slovesno zagotavljal, da bo pustil ljudi pri miru. Njegovo besedo so pojedli drugi... Dočim se po Italiji mladina uči mnogo latinskih formul (očenaš, vero itd.), zahteva on, naj se v Kanalski dolini uči te formule po laško. Očividno je »za vse enaka pravica«, horror paternae linguae...

Poročali smo že, da po vsej deželi trosijo med otroke laške molitvenike (molitvenik »Lemie preghiere«) izdane od raznorodovalne organizacije v ta špecielni namen. Otroke, ki ga ne nosijo v cerkev, kaznujejo s tepenjem, zaporom ali globo. Duhovnike, ki zahtevajo od otrok rabo slovenskih molitvenikov, kličejo na odgovor pred oblastva.

(»Slovenec«)

POJAČANA AKCIJA „ITALIE REDENTE"

Trst, avgusta 1934. — Centralni ured »Italie redente« izdao je bilansu za god. 1932. Iz bilanse i iz izvještaja se vidi da u Italiji postoje 23 komiteta, a od toga u Julijskoj Krajini tri i u Zadru jedan. God. 1932 je Trst pridonio 76.000 lira, Pula 25.000, Gorica 2.209 lira, a Zadar 776 lira. Te godine je u Trstu darovala »Assicurazioni Generali« 40.000 lira, vojvoda d'Aosta 12.000, Općinska štedionica 8.000, kontesa Segre 3.500 lira itd. (Ti prilozi su uračunati u onih 76.000). Za Pulu ne piše ko je darovao tih 25.000, ali sigurno ih nisu dobili javnim sakupljanjem.

»Piccolo« je poveo akciju da pojedina poduzeća uzmu u zaštitu po jedno selo i da uz cijenu od 6.000 lira uzdržavaju po jedno zabavište. Osim toga »Piccolo« zagovara da se svakom radniku obustavi prigodom isplate po jedna lira i da se tako od tih prisilnih priloga uzdržava po jedno zabavište. Jedno poduzeće od 5.000 radnika moglo bi, kaže »Piccolo«, da uzdržava jedno zabavište.

Tako će radnicima odbijati i za »Italiu redentu«. Kako će to primiti radnici, kojima već oduzimlju dobar dio plate za razne fašističke ustanove, to je drugo pitanje.

SV. NAZARIJ IN KOPERŠČINA

Da po svoje proslavi koperskega patrona Sv. Nazarija je zbral neki Domenico Venturini snop »patrijotičnih« in »historičnih« spominov in zavijanj ter ž njim lopnil v tržaškem večernem »Picolu« po naši istrski raji. Ker je pa ta gospod izliv svoje znane mržnje do našega rodu debelo podpisal, mu precej povemo, da s tem ni njegov članek v treznih očeh prav nič pridobil, ampak nasprotno je slučajno le še izgubil; znano je namreč, da so po Benečanskem nazivali »venturine« neke slovanske doseljence; in ne gre hvala onemu, ki psuje svoje prednike tudi če so dotičniki bili toli »srečni« da jim je beneška oblast kar sproti storila pozabiti njihova prejšnja »barbarska« imena.

Posebno lepo in ugodno, da je bilo v Kopru pred 15 stoletji za časa Sv. Nazarija, ko so trdno obzidano mesto na otoku obdajali kršati gozdovi, bujni vinogradi in lepa polja ter globlje morje — pripoveduje obširno gospod D. V. — in velike ladje so prevažale v Romanijo hrastove, žito, kamenje, volno, olje itd. pač vse kar mu njegova fantazija narekuje ali istočasno nam tudi priznava, da so v Raveni tedaj gospodarili Gotje a v utrjeni Koper je pribežal sam velemožni patrijarh oglejski z vsem svojim cerkvenim spremstvom! No bilo je po mnenju omenjenega zgodovinopisca vsekako prijetno živeti za visokimi zidovi koperskimi, ker bogataši so si zidali tam sijajne palače in nad vratmi točilnic je visela oljka, znamenje za belo vino in brinje za črno vino. Posebno lepo je bilo pač takrat po svadbi koperskih patriotov, ko ni bilo še barbarskih Slovanov v Istri!

In ob tem času je imelo srečno kopersko mesto svoje grško ime: Aegida, še predno so ga imenovali po grškem carju Justinopolis; vsa Istra je namreč pripadala iztočnemu rimskemu carstvu grškega Bizanta, ter je povsod zavladal grški jezik, grški duh in grški običaj. Vse je bilo torej grško nadahnjeno in tudi skromni Sv. Nazarij rodom iz Bost pri Marezigah je bil »Greco romano«. nas zagotavlja gosp. D. V., (torej nikak Slovan, kakor so napačno učili neki slovenski duhovniki).

Ali to ponovno povdarjanje starega koperskega imena Egida zanima tudi nas, ker nam posebej pojasnjuje izvor našega imena Koper oziroma Kopar. Grška egida pomenja namreč nekaj kozjega, kar se bi latinski glasilo capris in ta beseda je zopet povsem slična našemu imenu Koper. Jako poučen je v tem in še v drugem obziru koperski pisec Pavel Vergerij, ko piše leta 1391 nekom hudomušno o tem: »Morda je bil to kozji otok (insula caprarum); sicer ni jasno od kod prihaja ime Aegide, ki pomenja kozjo kožo, gotovo pa je da imenujejo bližnji Alemani in še drugi prebivalce tega kraja po kozi (a caprae nomine). Toda Gotje katerim pravimo sedaj Slovani (Sclavi) in so najbližji, jih imenujejo po sličnosti latinskega beseda koze (caprae) z grškim nazivom Coprum, kar znači blato ali govno; bodisi da to mesto tako izgleda videno iz daljnega morja, bodisi da mislijo pri tem na oni najkrajši pristop iz kopnega v mesto preko smrdljivega močvirja po ozki stezi, kjer noga stopajočega po nezadostno naloženih kamnih z vsakim korakom vzdiguje le novi smrad«. Torej na kratko povedano nekdanji Gotje, ki so vladali v Italiji za časa Sv. Nazarja, a so se kasneje prelevili v Slovane imenujejo še vedno mesto Kopar po nekih kozah kakor nekdanje bizantinske oblasti. Nam zadostuje to, v ostale opazke starega koperskega pisatelja Vergerija iz 14. stoletja se ne spuščamo, in hvala gospodu Venturiniju, da nas je na to zanimivost opozoril; sedaj tudi lažje razumemo kako je prišla ona proslula koza celo v istrski grb!

Pa vrnimo se k Sv. Nazariju, svetniku iz koprske okolice, rodom iz Bost pri Marezigah, ki je pa bil samo »grecoroman« in torej nikakor ne slovanskega roda. Lepo opisuje gosp. D. V., kako se je pobožni Nazarij poslavljal od svojega rojstnega kraja in ob žvrgolenju premnogih ptičev vračal skozi lepi gozd v svoj razkošni Koper. Radi mu verjamemo kako lep je bil oni gozd in kako rajsko ono petje, ker takrat niso še bili iztrebili nikaki Benečani najlepše istrske gozdove in na Voltro niso še prihajali meniki iz Lida loviti ptice! A blaženi Nazarij še očaran po razgledu na morje in na ljubljeni Koper ga je blagoslovil ter začel delati čudej za čudežem da je postal svetnik in prvi škof koperski.

Toda ko je Sv. Nazarij umrl, pozabili so Kopr̃čani kmalu nanj in na njegove nauke, ker so njegov grob slučajno le po nekem naključju odkrili, (tako vsaj trdijo drugi pisci) Ali prišli so tudi za Koper in Koperčane težji časi in ker niso bili sveti ostanki v cerkvi pod Benečijo dovolj na varnem, poskrili so jih verniki po okolici izven mesta, ko so pa bili truplo svetega Nazarija zopet shranili v Kopru, prihrumeli so leta 1380 bratje Genovežì, in so kakor drugje po Istri iz sovražnosti do Benečanov vse oplenili, požgali in pobijali, prav kakor pravi barbari a nazadnje so še odpeljali iz Kopra celo truplo Sv. Nazarija.

No Kopr̃čani so bili srečnejši nego drugi ker Genovežì so prvi vrnili Sv. Nazarja že leta 1422 so mu odrezali le čudotvorno desnico, dočim so vdobili Poreč̃ani svoje svetnike komaj pred kratkim, a Trzačani svoje kamenite leve še le pred letom povrnjene iz bratske Genove.

Pa te in druge pregrešne bravure je bilo lahko pozabiti in oprostiti bratom, ki niso bili nikakega barbarskega pokolenja in nagnenja da res ni vredno se s tem pečati. Koliko važneje je zvedeti po debelih napisih gospoda Domenika Venturinija, da ni hotel škof Ravnikar oduren Slovenec itd. nekoč ugoditi zahtevi koperske gospode, da bi se popoldne vršila procesija Sv. Nazarja ko jo je zaprečila predpoldanska nevihta; tudi se ne sme pozabiti oni zločin slovenskega župnika, ki je pred volitvami leta 1893 skušal zavesti okoličane udane svetemu Nazariju, da ne bi volili več kakor zahteva koperska gospoda. No da še kaj čujemo o tej ljubi koperski gospodi dovoljujemo navesti mnenje dveh italijanskih piscev. Že omenjeni Kopr̃čan Pavel Vergerij je pisal prijatelju v Raveno pred 550 leti: »Kar sem rekel nisem slučajno ampak hotoma in z veliko boljo rekel: vse je dobro v Kopru samo ljudje niso dobri i t. d.« A znani pisatelj škof Cittanove Jak. Filip Tomasini pred 200 leti govori še jasneje: »Uboštvo koprske okolice izvira tud od vzroka da so vse vasi lastnina mesčanov in plemičev, ki iztirjajo desetino in dvajsetino vsakega pridelka, in koliko so gospoda toliko so sovražniki kmeta, ker ko so kmetu vzeli živež zahtevajo še davke povrhu in še drugo, kljub temu da so te lepe feude udobili od škofa in cekve. A nesrečneži so preslabi, da bi se mogli upirati tolikemu zlu, a davščine se le pomnožujejo da propadajo cele vasi do kraja. O tem bi znal povedati razne primere, pa opuščam to, da ne užalim ono malo, kar jih je še dobrih«.

V teh jasnih besedah človekoljubnega italijanskega pisatelja je podana prava zgodovina Istre in Kopra, dragi gospod Domenico Venturini; danes pa v XX stoletju, v času najhujše svetovne agrarne krize vzdržuje nasilni režim ta srednjeveški feudalizem z nečuvenim fiskalnim aparatom da meščanstvo še huje izkoriščuje in upropaščuje nesrečno istrsko rajo. Za to se čitajo Vaši slavospevi koperski gospodi drugje kakor anahroništične psovke, ker jim primanjkuje vsako socijalno razumevanje in čuvstvo, dasi vemo, da so tako plemeniti pojavi napredujoče človeške duše že celo desetletje v naših nesrečnih krajih najstrožje zabranjene«. Pa znajte, da ne obupamo!

(pi.)

I to su marinski oficiri . . .

DIJETE OD DESET GODINA SPASAVA OD UTAPLJANJA TALIJANSKOG MORNARIČKOG OFICIRA

»Il Piccolo di Trieste« od 29 jula o. g. donaša iz Pule ovaj dopis:

»Jolanda Bataglia, dijete od 10 godina, kupala se u Valelungi. Blizu nje se kupao jedan poručnik ratne mornarice, ali kako mije znao da pliva počeo je da se utaplja. Mala Jolanda je brzo skočila i velikom mukom uspjela da izvuče iz mora i tako da spasi toga oficira.

Svi se dive mladoj spasiteljici«.

A mi se divimo i tom oficiru talijanske ratne mornarice, jer sigurno nema na svijetu ni jednoga pomorskog oficira, koji bi preživio tu sramotu. A Talijanima iz Zadra preporučamo da daruju ratnim brodovima pojase za spasavanje, a ne nekakove kamene pandže trogirskih lavova.

Narod u Istri mora da kupuje puške balilama

OPĆINE SU PRISILJENE DA DAJU PRILOGE

Pula, augusta 1934. Pokrajinski komitet za balile pozvao je sve općine da dadu priloge za kupovanje pušaka balilama. Već su se odazvali načelnici Svetvinčenti, Dekani, Roča, Vižinade i Novigrada, a i ostali će poslati priloge ovih dana. Na svakoj pušci će biti urezano ime jednog palog vojnika ili fašiste i s tim puškama će 3 septembra otići u Rim pred Ducea. Uzdignutim puškama će položiti zakletvu i poslušnost Mussoliniju i režimu.

Na taj način je narod prisiljen da kupuje te puške, sa kojima će učiti djecu da pucaju na svoju rodjenu braću i roditelje, kojima su prodali zadnje marvinče na dražbi za porez, kako bi se mogle kupovati i orakove stvari.

Djački konvikt u Tolminu — ustanova za odnarodjivanje naše djece

FAŠIZAM POSVEĆUJE TOJ USTANOVI OSOBITU PAŽNJU

Trst, augusta 1934. U Tolminu postoji muški i ženski konvikt za djake srednjih škola. Ministarstvo prosvjete i fašističke vlasti posvećuju osobitu pažnju tom konviktu, jer mu je svrha da odnarodjuje našu djecu. Mnoga djeca iz Julijske Krajine uživaju potpuno besplatan stan i hranu, a da ta djeca dobiju potpuno fašistički odgoj pomiješana su sa djecom iz ostalih krajeva Italije. Prošle školske godine je bilo u muškom konviktu stotinu djece, a podijeljeni su u pet četa. Svakog dana iza pet sati po podne vježba ih jedan balilski učitelj, kako bi i s te strane dobili fašistički odgoj.

Konvikt je posvećen uspomeni Franca Skodnika iz Kanala, bivšeg učitelja za njemački jezik kralja Umberta.

Pri koncu školske godine je došao u inspekciju pokrajinski nadzornik Paroli i pred njim su pitomci morali da pokažu što su postigli kroz zadnju godinu.

Izvjestitelj »Piccola« piše iz Tolmina tom zgodom vrlo pohvalno o talijanskim uspjesima u tom zavodu, i medju ostalim veli:

»Mladići pučkojezičnih familija (famiglie vernacole) iz granične zone odrasti će medju tim omladinskim talijanskim društvom i tu će potpuno upiti duh, običaje i osjećaje talijanske. — Radi posebne brige koja im se ukazuje ti drugorodni mladići se osjećaju isto tako kao da su u bilo kojem gradu Italije«.

Uz konvikt »N. Tommaseo« u Zadru, eto i ovaj u Tolminu vrši na isti način ulogu odnarodjivanja naše djece.

ITALIJA I KRVAVI DOGODJAJI U AUSTRIJI

MUSSOLINI SNOSI VELIKI DIO ODGOVORNOSTI

Iz dnevne štampe naši čitatelji su detaljno upućeni u dogodjaje, koji su se dogodili prošlih dana u Austriji. Pokušaj prevrata, umorstvo Dollfusa, austrijskog kancelara i sve ono ostalo što se tamo zbilo nije toliko posljedica borbe samo izmedju Austrije i Njemačke izmedju težnje za samostalnost i težnje za pripojenje Austrije Njemačkoj, koliko je to sve rezultat jednog šireg medjunarodnog sukoba. To su posljedice sukoba izmedju njemačkog hitlerizma i talijanskog fašizma, koji su se susreli na austrijskom teritoriju i sukobili se zbog ukrštenih imperijalističkih interesa. Poslije velike idile i prividno nježnog odnosa izmedju hitlerizma i fašizma danas se ta dva srodna sistema sukobljuju grubo i s jedne i s druge strane padaju najgrublje uvrede. Rim i Berlin su do nedavna dijelili medjusobno Evropu, a sad se iz Rima sipa gadni bijes na Berlin, a Berlin optužuje sličnim rječnikom Rim. Austrija je po srijedi. Italija ima u njoj svoje račune i njoj je stalo mnogo do toga, da Austrija ostane u njezinoj interesnoj sferi, jer je njezina granica na Brenneru u tom slučaju sigurnija. Zato je Mussolini pokušao da fašistizira Austriju, zato je on digao Dollfusa, zato je dao Dollfusu recept za neki austrijski fašistički sistem, zato ga je uputio na krvavo istrebljenje socijalne demokracije. Mussolini je s Dollfusom i najgorom reakcijom Austrije stvarao fašistički front prama Njemačkoj. Protiv tog borbenog i brutalnog fronta ustao je brutalno i borbeno austrijski i njemački hitlerizam i austrijski narod je ovih dana izložen najvećim stradanjima. Zaslugom Mussolinija, njegovom zaslugom, može da dodje i do težih stvari: danas se mnogo govori o opasnosti rata zbog Austrije. Da za taj eventualni rat neće snositi odgovornost samo Hitler to je sasvim jasno. Mussolini će tu odgovornost s njime da dijeli. Tim prije, kad se uzme u obzir, da Mussolini kao da čeka, da do rata dodje. On je ovih dana koncentrirao silnu vojsku uz austrijsku granicu i zvecka oružjem. Dok se u Parizu i Londonu govori o diplomatskoj intervenciji u Berlinu, iz Rima poručuju, i u tom smislu piše čitava talijanska štampa, da te intervencije nemaju smisla i da jedino talijanska vojska može da urazumi Njemačku. Kako da se to sve shvati nego kao spremanje na rat? Štampa čitavog svijeta svratila je ovih dana pažnju na tu talijansku vojničku akciju prama Austriji i kolikogod se opažalo neke momente, koji govore da rata ne može i ne smije biti, toliko opet postoji bojazan, da bi neki nepromišljeni i nagli gest Italije mogao da zapali Evropu.

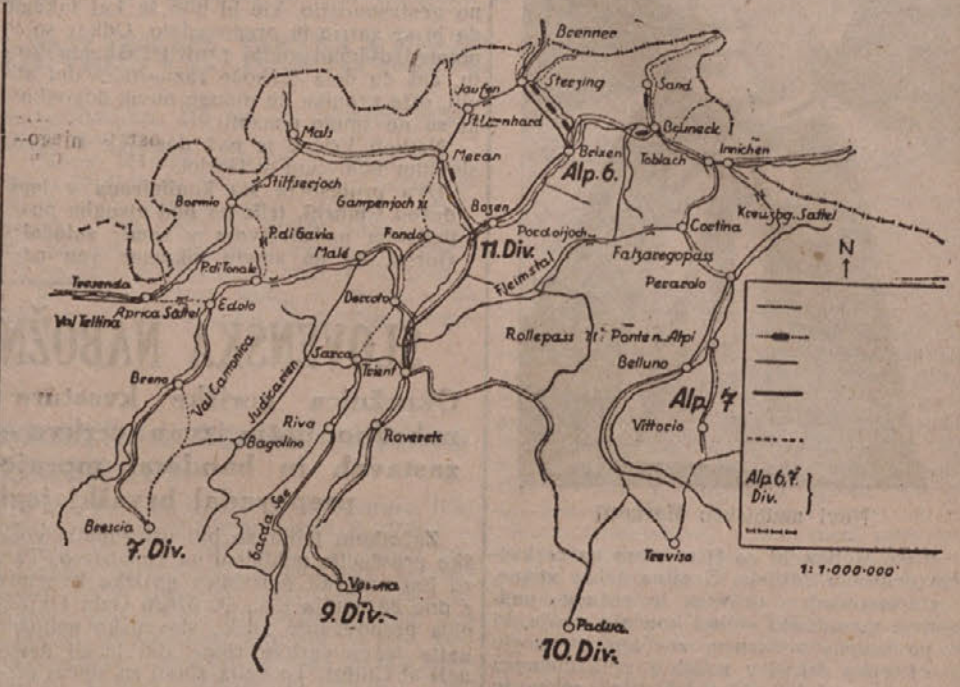

MUSSOLINI JE POSLAO VOJSKU NA AUSTRIJSKU GRANICU

Talijanski listovi javljaju: Pretsjednik vlade Mussolini čim se dne 26 juna poslije podne vratio iz Riccionea u Rim otišao je u palaču Venezia, gdje je konferirao sa državnim podtajnikom za vanjske poslove Suvichem i sa svojim zetom grofom Cianom, šefom presbiroa pretsjedništva vlade. Zatim su u palaču Venezia pozvani državni podtajnici ministarstva rata i avijatike, generali Baistrocchi i Valle, koji su Mussolinija izvijestili da su poduzeli sve što je potrebno za izvršenje njegovog naredjenja, koje je još u srijedu poslije podne izdao u Ricconeu čim su stigle prve vijesti iz Beča.

Mussolini je kao ministar vojni i ministar avijacije izdao naime nalog šefovima generalštaba avijacije i vojske, da odmah pošalju jaka pojačanja vojnim zborovima u Bozenu i u Udine kao i tamošnjim avijatičkim jedinicama. To je naredjenje iste večeri izvršeno. Iz Padove, Treviza, Verone, Vicence, Mantove, Ferrare itd. upućeno je na austrijsku granicu hitno nekoliko divizija. Iz spomenutih mjesta željeznički vlakovi i kamioni još vrše transporte četa. Sa koncentracijom talijanskih četa na austrijskoj granici zapovijeda zapovjednik vojnog zbora u Udinama, general Grazzioli.

U vezi sa izvršenjem ovih vojničkih mjera objavljeno je u čitavoj talijanskoj štampi ovo službeno saopćenje: Čim se saznalo da je kancelar Dollfuss ubijen, izdano je naredjenje u srijedu 25 o. mj. u 4 sata poslije podne da se zbog eventualnih komplikacija izvrši razmještaj i otprema na granicu kod Brennera i prema Koruškoj oružane kopnene snage i avijacije. Te su snage dovoljne za svaku eventualnost. Medjutim ipak od momenta kad se situacija u Austriji izgleda počela normalizirati da neće biti potrebno ići dalje od ovih mjera opreza«.

TALIJANSKE PRIPRAVE ZA NAVALU NA SJEVER ILI ISTOK

Kako je Italija učvrstila svoju vojničku poziciju u južnom Tirolu i kako se spremila za rat protiv Njemačke na austrijskom teritoriju

U talijanskoj se štampi može često čitati, kako je talijanska vlada veoma zauzeta gospodarskim podizanjem Južnog Tirola, kod čega se obično naročito

ukazuje na gradnju cesta i izgradnju željezničke mreže u posljednjim godinama.

No tko izbliza prouči te gradnje cesta i željeznica, naći će sveze, koje upućuju samo na to, da je sve izgradjeno bilo prema čisto militarističkim zahtjevima i da je gradnja odredjena samo vojnim razlozima. Treba stoga sve te izgradnje i popravke željezničke i cestovne mreže pobliže pregledati i njihovu svrhu točno proučiti.

ŽELJEZNICE

U Donjem je Tirolu dovršena, već za vrijeme rata započeta željeznička pruga od Perarola preko Cortine u Toblach. Ta je linija važno produženje linije za nastup vojske, koja vodi sve do gornje doline Piave, pa je pomoću ove željeznice produžena sve do doline Drave.

Kao dalnje upotpunjenje te linije nalazi se sada u gradnji spojni komad od Vittoria u Ponte Nelle Alpi.

Nadalje su u Lani, u svim stanicama izmedju Sterzinga i Maula, u Brunecku i Sandu u Taufersu izgradjeni kolodvori za istovarivanje sa velikim rampama i mnogo kolosjeka. Te gradnje idu daleko preko gospodarskih potreba odnosnih mjesta, ali su sa vojničkog gledišta od velikog značenja.

Nadalje je elektrifikovana željeznička linija Verona-Brenner. Elektrifikacija linije preko Vintschgaua je u toku. Jedino u tome radu moglo bi se reći, da odgovara ekonomskim potrebama; ali i on je od velikog vojničkog značenja, jer je prigodom elektrifikacijskih radnja čitavi ustroj željeznice bio pojačan i prema tomu odgovara i većim zahtjevima.

CESTE

U gradnji cesta je dosada izvedeno:

Cesta Trient-Brenner je izgradjena kao sasvim moderna auto-cesta koja odgovara i najjačim zahtjevima. Jednako je i sa cestom od Bozena u Meran. Momentano se dalje izgradjuje ta cesta od Merana u Sv. Leonhard u Passeiertalu, a kasnije će biti produžena preko Jaufena i Sterzinga, što će veoma pojačati postojeću automobilsku cestu.

Od Sv. Leonharda odvaja se preko Rabensteina cesta u Timmelsjoch.

Od Sterzinga je izgradjena sasvim moderna autocesta do Santjocha i Kreuzjocha, a njihove krajnje tačke spaja pokrajna cesta uzduž granice, koja vodi sve do Brennera.

Od Sterzinga je nadalje izgradjena cesta u Pflitschertalu sve do granice, koja se može smatrati kao spojna linija čak do Zillertala.

Jednako je od Ahrntala izgradjena cesta sve do Birnlücke, a u Antholzertalu cesta do sedla Staller.

Sve te ceste nadmašuju daleko ekonomske potrebe odnosnih dolina, ali su zato od velikog vojničkog značenja.

Nadalje je izgradjena od Lane cesta preko Gampenjocha u Fondo u Nonstalu, a kao njezin nastavak može se smatrati cesta, koja je izgradjena od Dercota preko jezera Molveno u Sarcu, koja sa svoje strane novom cestom od jezera Garda predočuje produženje čak do u dolinu.

Nadalje su zasada u provedenju ove cestovne gradnje:

Jedna cesta od Bormija preko doline Furva i preko klanca Di Gavia u Ponte di Legno, zatim jedna cesta iz Tressende u Vall Tellina i preko sedla Aprica u Edolo. Te dvije ceste pretstavljaju transverzalne spojeve sa cestama, od kojih jedna ide iz Vall Tellina preko Stilfserjocha i druga, koja iz Vall Camonica preko sedla Tonale vodi u Nonstal.

Nadalje su u gradnji ceste od Brescie preko Passo Croce Domini u Breno, kao i jedan odvojak u Bagolino, koje pretstavljaju najkraći spoj Brescie do Vall Camonica, odnosno u Judicarie.

Kod te izgradnje željezničke i cestovne mreže treba uzeti u obzir ovu

DISLOKACIJU TALIJANSKIH TRUPA:

Brixen: 6 alpinski puk sa jednom grupom 2 brdskog artiljerijskog puka.

Bozen: 11 divizijska komanda na području sve do Rovereta i Rive.

Belluno: 7 alpinski puk.

Brescia: 7 divizijska komanda.

Verona: 9 divizijska komanda.

Padova: 10 divizijska komanda.

Neposredno na području granice izgradjene ceste i željeznice omogućuju u slučaju potrebe najbrže zaposjedanje granice prema Tirolu

pomoću 6 alpinskog puka, 11 divizije, kao i zaposjedanje granice u Pustertalu pomoću 7 alpinskog puka.

Od divizija, koje su malo u pozadini dislocirane, svaka ima željezničku prugu kao i dvije poprečne cestovne linije u područje granice, i to:

7 divizija ima željeznicu u Edolo, kao što i ceste kroz Val Camoniaca u Vall Tellina s jedne strane, a cesta preko Judicaria u Nonstal i odatle u Witschgau.

9 divizija ima željezničku liniju u dolini Adigge i Eisacka i cestu u obje te doline, kao što i cestu na jezeru Garda sa njezinim nastavkom preko Sarce u Nonstal, a odatle preko Gampenjocha u Meran i do klanca Jaufen.

10 divizija ima željeznicu s jedne strane u gornju dolinu Pijave, kao što i cestu u dolini Piave u Pieve di Cadore preko Primolana, klanca Rolle u dolinu Fleima, a odatle preko Pordojocha u Gadertal i dalje prema Brunecku, a odatle s jedne strane preko Cortine (Misurine) u Toblach, a s druge strane preko sedla Kreuzberg u Innichen.

Talijanska vojna uprava može svoje tri divizije, smještene u dolini, najbrže baciti pomoću šest poprečnih cestovnih linija i tri željezničke linije u pogranično područje Južnog Tirola i tamo napred istaknute obje alpinske regimente i 11 diviziju naglo pojačati. A to je od najvećeg značenja za eventualnu militarističku akciju protiv Sjevernog Tirola.

ALI SU I U SLUČAJU RATA ITALIJE PREMA ISTOKU

— u kome će Italija vjerojatno upotrebiti u neposrednom graničnom području smještene trupe XI i IV kora (Udine, odnosno Verona) za brzi prodor preko Koruške protiv Maribora — te u Južnom Tirolu izgradjene saobraćajne mreže od najvećeg značenja. Tada bi Italija mogla zaštitu granice prema Brenneru prenijeti na 6 alpinski puk i milicijske pukove u Bozenu i Trientu, a 10 i 11 diviziju bi preko Pustertala pomakla prema Bjeljaku. Vjerojatno bi u tom slučaju na prostoru Meran—Bozen—Brixen bila smještena rezervna grupa, da u slučaju potrebe podje za pojačanje granične zaštite prema sjeveru ili za pojačanje trupa, koje su prodrle prema Koruškoj.

U oba je slučaja komunikacijska mreža u Južnom Tirolu od vrlo velikog značenja, jer omogućuje Talijanima, koji raspolažu sa veoma dobrim motornim kolima, naglo pomicanje rezerva.

Iz ovoga što je izloženo, jasno se razabire militarističko značenje izgradnje željeznica i cesta u Južnom Tirolu, jer se ne može pripisati nikakovo naročito ekonomsko značenje prije spomenutim velikim stanicama za istovarivanje, kao što ni cestama, koje su izgradjene u postranim dolinama, a nemaju nikakva produženja preko granice.

TRGOVINA I INDUSTRIJA U JULIJSKOJ KRAJINI PROPADA

SVE JE U ZASTOJU ILI U OPADANJU, KAŽU SLUŽBENA TALIJANSKA LICA

Trst, augusta 1934. — U Trstu su 26 jula održali plenarnu sjednicu članovi Pokrajinskog savjeta za korporativnu ekonomiju. Tršćanski »Piccolo« od 29 jula donosi izvještaj o toj sjednici i, medju ostalim, vidi se iz tog izvještaja i ovo:

Dr. Gino Cosolo, pretsjednik poljoprivredne sekcije referirao je o stanju poljoprivrede. Mnoge kulture su ove godine vrlo slabe. Jesen je bila kišna, zima ledena, a zadnje vrijeme je vlažna vrućina, pa će ove godine biti slaba žetva.

Pretsjednik Industrijske sekcije Sanguinetti je referirao o stanju industrije. On je izvijestio slijedeće:

Brodogradilišta nazaduju. Stanje brodogradilišta u Tržiću je očajno. Zadnje vrijeme se počeo osjećati neki napredak, radi narudžaba ratne mornarice. Sada upošluju brodogradilišta 2.000 radnika. (Prije rata su upošljavala 12.000).

Električna industrija osjeća takodjer vrlo teško to stanje u brodogradnji, jer je radi toga manji potrošak struje, a brodogradilišta su bila najjači konzument do sada.

Kamenarska industrija je kroz prošli semestar skoro sasvim propala, radi pomanjkanja kapitala.

Industrija drva je takodjer u zastoju.

U duhanskoj manufakturi je sada zaposleno samo 500 radnika prama 2.000 u 1933 godini. Razlog propadanja te grane privrede je u sve manjoj potrošnji duhana radi teške krize.

Industrija tiestenine je takodjer u opadanju naročito fabrikacija finije vrste, radi sve manje potrošnje.

Pivo stoji takodjer očajno. Razlozi su u sve manjoj potrošnji i u teškim poreznim opterećenjima.

Likeri se skoro i ne piju više. Ta grana industrije je skoro sasvim propala. Prije se trošilo u Italiji godišnje 17.500 hektolitara, a sada je potrošnja spala na 7.000 hektolitara, što znači smanjenje za 60 posto.

Pretsjednik trgovačke sekcije G. Banelli je dao izvještaj o stanju trgovine.

Povrće se ove godine izvozi za 8.7 po sto manje. **vino** je u zadnje vrijeme sasma u opadanju radi slabe trgovine sa Njemačkom.

Kava je nekada bila glavni trgovački artikal Trsta. Sada je ta trgovina skoro sasvim propala. Sa Levantom je uopće nema, a jedanput je sa Levantom bila glavna trgovina. Ostale države, a medju njima i Austrija, imaju direktne sporazume sa izvoznim državama, tako da je ta grana trgovine sasma propala.

Trgovina drvom je u opadanju, radi jake konkurencije Jugoslavije.

Antonio Cosulich, pretsjednik pomorske sekcije izvijestio je o slabom stanju trgovačke mornarice. Prevoz putnika u prvom semestru ove godine je mnogo manji, nego u to doba prošle godine. Promet sa Amerikom je sasma u opadanju. Egipat skoro ni ne dolazi više u račun, promet sa Palestinom je takodjer doživio veliki nazadak, a u Indijama je engleska konkurenca i propaganda sasma istisla talijansku mornaricu.

Ta sjednica je zaključena »sa vjerom u budućnost i izrazima zahvalnosti Mussoliniju«, kaže »Piccolo«.

(Zašto »zahvalnost Mussoliniju?« Valjda ne za tu »vjeru u budućnost?« Ili se Tršćani možda boje da bi im Mussolini mogao oduzeti i »vjeru u budućnost«, pa mu zahvaljuju što im je do sada nije još oduzeo.)

SLUŽBENI TALIJANSKI IZVJEŠTAJI O STANJU INDUSTRIJE.

Centralna komisija za statistiku u Rimu pod pretsjedanjem prof. Amorosa, koja je osnovana po uputama ministra za korporacije Ciancia, izdala je biljten o stanju industrije u Italiji (Bollettino mensile di statistica).

Ako se uzme godina 1928 kao baza i obilježi se sa 100, tada će zadnjih 6 godina izgledati ovako:

1928 — 100, 1929 — 109, 1930 — 100, 1931 — 85, 1932 — 73, 1933 — 80, 1934 u januaru 72, februaru 77.

Iz ovih podataka zaključuje talijanska štampa, da je u Italiji kriza u opadanju. Medjutim brojke govore drugačije.

U ITALIJI JE ŠEĆER LUKSUZ

»Popolo di Trieste« donaša tabelu o potrošnji šećera u 12 država i na toj tabeli je Italija zadnja. Dok U.S.A. troši 45 kg šećera godišnje po svakom stanovniku, Engleska 36, Francuska 22, dotle se u Italiji troši samo 5 kg i po šećera po stanovniku na godinu. »Popolo« kaže da je u Italiji šećer po 6 lira kg, te da je prema tome luksuzna roba, a to radi toga što je svaki kvintal šećera opterećen sa 398 lira državne trošarine.

Ove godine se u junu potrošilo 250 000 kvintala šećera, dok je 1928 u istom mjesecu potrošeno 294.000 kvintala, te je prema tome u zadnjih šest godina potrošnja spala za 13 posto.

Iz ovih par brojeva se vidi približno ekonomsko stanje pod fašizmom.

Naša kulturna kronika

PEDESET GODINA OD PRVE PJESME RIKARDA KATALINIĆA JERETOVA

RIKARD KATALINIĆ-JERETOV.

»Kad će«... je naslov pjesmi, koja je izašla u tršćanskoj »Našoj Slozi« 7 augusta 1884.

Četiri kitice po četiri šesterca, a na dnu dva slova: R. K.

Rikard Katalinić!

Pjesme, što su za tim slijedile, potpisuje pseudonimom: Veljko Jeretov. Njegov je naime died bio u Voloskom poznat pod nadimkom: Jere.

U Voloskom se rodio i naš Rikard. Majka mu je bila iz Moščeničke Drage, kamo je i on najradije zalazio. Iz one rajske uvale ponio je i svoje najljepše mladenačke dojmove Po njoj je zavolio čitavu Istru i učinio ju predmetom svog najmilijeg pjesničkog stvaranja.

Već kao dječak znao je za stradanja svoje istarske braće. Bilo mu je petnaest godina, kad se u stihovima zapitao:

Kad će mojem rodu
Ljepši nadoć dani? . . .

I opet:

Kad će svanut zora
Rodnome mi kraju?

Ima u onoj pjesmi još jedno pitanje: »Kad će milu Istru« obasjati sloboda draga? I kad će cijeli narod stati na obranu njezinu?

Sedmog augusta o. god. bit će pedeset godina, otkad ta i takva pitanja muče još uvijek našeg pjesnika. Rikarda Kataliniča Jeretova.

Tim su se pitanjima po vremenu pridružili i drugi problemi: i narodni — naši i opći, sveljudski, što ih on obrađuje u mnogobrojnim pjesmama svojim: u stihu i u vanredno sugestivnoj pjesničkoj prozi.

O njegovom pjesničkom radu pisalo se mnogo. Njegove pojedine zbirke pjesama ocjenili su prvi naši literarni suci. i njihov sud je bio uvijek odličan po našeg pjesnika.

Nije ovdje mjesto, da se njegov pjesnički rad prikaže onako, kaošto bi to dolikovalo pjesniku njegova glasa. Napomenut ćemo samo jedno: Rikard Katalinić Jeretov ispjevao je u ovo pedeset godina mnogo pjesama. Sve su te pjesme do krajnosti iskrene svaka je od njih potekla iz srca. Govori se u njima o »mrtvoj majci«, »mrtvoj sestri«; iz svih njegovih pjesama izbija velika ljubav k prijateljima. k nevoljnicima, koji stradaju, k djeci. k rodnome kraju. što čami i trpi u ropstvu. k narodu ujedinjenom, ali još ne izmirenom. I ni jedna riječ nije u njima ni zbog stiha ni radi rime, već je sve pročućeno. duboko osjećano. Zato se i vanredno duboko doimlju, a to nije nikakvo čudo za onoga, koji pozna Kataliniča u dušu, koji zna, da je taj pjesnik sa svojim pjesmama tako srastao, da su mu one u njegovu radu, privatnom i nacionalnom bile i ostale njegovim evanđeljem. Tako kada Barba Rike u svojim pjesmama potiče na ljubav k narodu i na rad za dobro otadžbine. on je uvijek medju prvima, da to i primjerom pokaže. I to je jedna od njegovih najljepših odlika.

Živ nam bio!

Barba Šime.

SRCE I DUŠA BARBA RIKE

Oni koji ga ne poznaju poznaju ga pod imenom Rikard Katalinić Jeretov. A mi, koji ga poznamo i koji mu govorimo »ti«, od milja ga zovemo »Barba Rike«. Još kao mladićak — Barba Rike je koju godinu stariji od mene — u dalekoj Americi čitao sam pjesme, možda prve pjesme, Rikarda Kataliniča Jeretova i zavolio ga. Neznam kad je i kojim povodom to bilo, ali jednog dana sam mu pisao, i on mi je odgovorio pismom napisanim onim njegovim krasnim rukopisom. Možda grafolozi i nemaju krivo kada po rukopisu tumače značaj čovjeka.

I ne sjećam se kada počesmo jedan drugome govoriti »ti«. Možda već na drugom sastanku. Ako si mu vršnjak i voliš čovjeka — a Barba Riku svako dobro srce mora da voli — teško ti je govoriti mu »Vi«.

Barba Rike, da nije Istranin, mogao bi biti najsretniji čovjek na svijetu. Uvjeren sam, da u svemu našem narodu nema čestita uma i srca sa zlim, neprijateljskim raspoloženjem prema njemu.

Za njega se sigurno može reći da ni muhi nebi učinio zla, a pjeva i piše što je i Bogu i svakoj plemenitoj duši pristupačno. U našem narodu, dabome, ima dosta boljih pjesnika od Barba Rike, ali nema pjesnika čiji svaki stih razumjeva, uživa i osjeća kao svoj, od najnačitanijeg do najnenačitanijeg uma, kao Barba Rikin. Jer duša, kad nije ohola i pokvarena, u svim ljudskim bićima je — ista.

Barba Rike je već proslavio šezdesetu, ali — godine se ne dodirnuše Barba Rikovih misli i osjećaja. On uvijek pjeva kao da mu je dvadeset i peta: duši i mladosti. Reci mi s kim se družiš pak ću ti reći i — koliko ti je godina. A Barba Rike, sa svojim mislima i pjesmama, uvijek se druži s mladima, malima, s patnicima, sa zarobljenima. To može do kraja samo pjesnik mlade duše i mladog srca: da izdrži, da se nada, da ne klone usprkos svih sila nepravde ljudske, izumiranja ideala, prostituisanja ljudskog uma i očajanja plemenitih ljudi.

Barba Rike ostaje vječno mlad, vječno nadobudan i pravedno borben, postojano okrenut prema mladosti i budućnosti radi svoje — Istre sirotice. Oh yes, sad mi pada na pamet, radi Istre, i Družbe Sv. Ćirila i Metoda i »Mladog Hrvata« smo se upoznali i sprijateljili.

Barba Rike će i u grob leći u najiskrenijem vjerovanju da će njegova Istra jednog dana biti — oslobodjena. Umro bi sutra kad nebi u to vjerovao. Tu vjeru nalazimo u svakoj njegovoj pjesmi. Ne smeta komu i o čemu pjeva, u svakoj pjesmi naći ćeš ili izravno, ili u aluziji, ili u implikaciji njegovu dragu Istru i njenu slobodu.

I milioni mladih i prostih srdaca upijaju kao spužva — jer ih razumiju — misli pjesnikove, osjećaju njegov podstrek, vjeruju s njim. Zar vi ne vjerujete?

Barba Rike je najomiljeniji pjesnik medju našim iseljenicima. Ni on sam nezna u kolikoj mjeri. Ja sam šest godina pratio svaki broj svakog našeg prekomorskog lista i časopisa. Ovi listovi i časopisi skoro u svakom broju preštampaju po koju domaću pjesmu, čitaocima za zabavu. I mogu reći, što će mi svaki iseljenički novinar potvrditi, da nema živa ni mrtva našeg pjesnika čije pjesme naša iseljenička štampa donosi u većem broju od pjesama — Barba Rike. Njegove i Kranjčevićeve. I, što je najznačajnije, i za Barba Riku najlaskavije, njegove pjesme ne prenose samo jugoslavenskopatriotski iseljenički listovi, nego svi naši iseljenički listovi, hrvatski i srpski, patriotski, socijalistički, komunistički i antidržavni. Svaki um, kad se otrese mržnje i antagonizma, nadje u jednoj ili drugoj pjesmi Barba Rike — što mu dušu dira. Barba Rike pjeva samo što je plemenito i pravedno — svakoj inteligenciji shvatljivo i pristupačno — i za to ga vole ljudi svih mišljenja i razmimoilaženja.

Da Bog požive Barba Riku na mnogaja ljeta! Mnogo nam treba njegova pjesma da bodri, da ulijeva vjeru i nadu, da oduševljava mlada i buduća pokoljenja za našu za — Barba Rikinu Istru.

I. F. Lupis-Vukić.

RIKARD KATALINIĆ-JERETOV

Na ovom planetu već šezdeset ljeta
kao bard i sluga Sirotice Istre
živi ovaj dragi, pošteni poeta,
kojemu su suze čas mutne, čas bistre.

I stalno mu strofe zapinju kod Učke,
a malene priče uz Jadran se rone,
htio bi da bije talijanske kučke,
no Barbine prijetnje tako lirski zvone.

Danas ta od srca štimovana lira
u »Jadranskoj straži« koračnice svira
a zanosi kod nas postaju sve kraći . . .

obećava Istri dobri Fran 'z Marseće
slapove slobode i slavenske sreće,
a zanosi kod nas postaju sve kraći . . .

AFERIM.

IL MONDO INQUIETO, PANORAMI DI POLITICA INTERNAZIONALE V. A. MARTINI—ED. MUNDUS—MILANO 1934-XLI L. 15

Pod tim naslovom (»Nemiran svijet«) izišla je knjiga u kojoj se tretira pitanje Macedonije, Madžarske, Sarske oblasti, Tunisa, Srbije, Hrvatske i Vilne. Pisac dokazuje da su ti krajevi opasni za svjetski mir, a sva krivnja da pada na Francusku i Srbiju, jer da te dvije države spremaju rat i da izazivlju i Nijemce i Madžare i Talijane. A glavni uzrok ratu da će biti postupak tih država sa malim narodima, a naročito se obara na postupak Srba i Francuza sa narodnim manjinama.

Za nas je vrlo dragocjeno mišljenje pisca da glavni povod ratu može biti postupak sa narodnim manjinama, ali neka taj gospodin pogleda najprije malo u Julijsku Krajinu i Južni Tirol, a ne da traži narodne manjine tamo gdje ih nema ili gdje se s manjinama postupa bolje nego što se u Italiji postupa sa vlastitim narodom.

Čakavska književnost

Mate Dvorničić o Baloti i Lončariću.

U Crikvenici je izašla iz štampe knjiga Ivana Lončarića Papića s naslovom »Paćuharije — crtice u čakavskom narječju«. To su male crtice, koje imaju i svoju literarnu i svoju folklornu vrijednost i izdanje nije promašeno. U uvodu piše naš književnik dr. Ante Dvorničić o piscu i općenito o čakavskoj književnosti. Iz tog interesantnog predgovora uzimljemo ovu paralelu izmedju Lončarića i Mate Balote:

»Lončarić-Papić jest po mojem mnijenju najbolji naš čakavski crtičar, a Mate Balota najbolji čakavski pjesnik. Njihova čakavština nije jednaka, ali po načinu izražavanja, po načinu pisanja i naziranja, psihološkog udubljivnja posvema blizu, time, što kod Lončarića-Papića popraćena su ta opažanja sa neobično slatkim humorom, koji te privlači kao slatko groždje i smokve u našem vinogradu, diže ti i gladi kosu kao tihi, tihi »vetar od levanta«. Uzmite Lončarić-Papićevu pjesmu: »Na ton mladon letu« i držati ćete, da ju je ispjevao Mate Balota, da Vam izbrišu ime i prezime njezina autora.

»Jedan put san i ja jabuku nosil va ruki
I veselo tekal po putu
I radost svoju gljedal va sakon kutu«.

Lončarićev-Papićevi su Osi i Poldi mirni, priprosti i bezazleni dok Balotin Sipe, koji ima nešto Bojićeva, nešto Nazorova (Veli Jože), nešto Meštrovićeva (Kraljević Marko) predstavnik je naše energije i osvete kao čuvar našeg mora i brda i škrapa morskih, dolca i gore, sa nešto gradsko-proleterske natruhe.

»Piva Sipe, a u glasu mu roštaju makine
velikih brodi, na kih je oganj ložija
i šume mrca, ke je mlad prigazija.
Tresu se kaldaje, krv se tali od silne tepline,
Uglevlje se prosiplje, padaju gradele,
grme kletve, z lica se rone kaplje črne i debele.
Iz Sipinoga grla pucaju puške labinske
kad je on volar, rudar i mornar
se tuka za slobodu, da bude na svojen gospodar,
I da čuva grudu zemlje slovinske.
Iz pisme njegove struja se Rašina dere
šviču vitri i mlate po moru nevere«.

Mate Balota (Sipe piva).

I dok se Lončarić-Papić zanaša za starinskim vremenima Hrv. Primorja i starinskim priprostim bezazlenim ljudima, govorom i pjesmom, slatkom čakavskom pjesmom, koju čujemo u gramofonskim pločama Penkale i Columbije gdje pjevaju Bogović i Trubić, ti naši »kantaduri« ili kako Sušačani u šali zovu Trubića »gospodin ploča«, zanaša se predstavnik naše istarske poslijeratne lirike za osvetnikom pogažene »slovinske grude«, naše zarobljene Istre i zamišlja ga u Šipi tom živom Gortanu, koji imade izvršiti osvetu i osloboditi našu zemlju od neprijatelja i tlačitelja.

»Kada ga slušan u podne, kako je mračan, ma lipi,
želin samo jeno: imati tako sto miljari Sipi«.

Lončarić-Papić je pjesnik bonace, dok je Balota pjesnik vihora, nacionalne osvete, nevjere, koja vitla oblačine sa Učke gore i Krasa. Kod Lončarića pejsaž jest turgenjevski, dok je kod Balote baudelaireovski, hoffmannovski, a u koliko Balota poljepšava svoj pejsaž to je iz tendence, da pribavi što više Sipa i dočarava sliku svoje mile i naše za uvijek naše Istre, koja čini glavnu kožnu naslagu naših ledja, koju nam guli neprijatelj kao Indijanac u sumraču aktivnog plagogonizma«.

BAKARSKE REFLEKSIJE

Mi, koji smo silom prilika ili prilično silom bili prisiljeni, da se rastanemo od svega onoga što je pretstavljalo najljepše u našem životu, a kamo nesumnjivo spada domaći pršut, boćarije, kvintin ili sveukupno »dolče far nijente«, postali smo svoji vlastiti gosti. Da, i to samo djelomično, jer je domovina naša čvrsto ogradjena i čuvana, te mi i ne možemo baš do nje, već kao sredovečni trubaduri dolazimo pod njen balkon, pa zaljubljeno gledamo u njene rasvetljene prozore od Voloskoga do Mošćenica. Tako se je Mate Balota usidrio u Vantačiću i u punome besu pera piše o tome kako to ipak nije pravo, da japanski mikado i pretsednik američke republike pojma nemaju o tome kako je njemu pri duši. Zvane Kastavac sedi u Kostreni, uzimlje satove iz ribarenja i vjerojatno studira jednu novu konstrukciju kastavskoga topa, koji bi imao da potamani svu onu gamad što se nakotila po Istri, jer kako je opće poznato Kastavci su si uvek sami pomogli, a nisu kao Zminjci tražili pomoć iz vana; Viktor Car Emin sedi na Sušaku i to stalno, i pod stare dane i verojatno obrađuje temu koju svi mi polako prožvačemo, a to je da li će i kada doći izvesni dani. Ja sam, opreza radi, dalje od svih njih, u Bakru, a opreza radi zbog toga, što se bojim da me domovina kao kakav magnet ne privuče previše k sebi i ja ne svršim na Siciliji u svojstvu trgovca vinom na malo kao na pr. naš »Veliki organizator« Stari. Jer, do vraga, ko bi onda pevao »nežne« čakavske pesmice. Neprilika je u tome što se Istra iz Bakra ne vidi, jer kako je opće poznato Bakar leži u »škuji«. (Pok. Nehajev je doduše, u nekoj noveli, tvrdio, da je iz Bakra gledao kako za Učku zapada sunce, ali ja ni u svojem najvećem »pesničkom zanosu« ne mogu da vidim ni sunce ni mesec kako zapadaju za Učku!).

Treba dakle, ako hoću da vidim Istru, da odveslam u Kvarner, ali onda, o Bože, nikavog leuta nema pri ruci, i nikakve trubadurštine, ni suza sina razapetoga, i čudan je taj moj kanconier: kunem, braćo i drugovi, kao Turčin ili kao onaj zavetni papagaj trsatskoga plovana o kome piše Zvane Kastavac. Lečnik bi sigurno rekao, da imam »Strandfiber«, a Zvane Kastavac bi možda dodao, da je to »Veltšmerc«. Vraga. Kad je Opatijac imao »Strandfiber«! A što se »Veltšmerca« tiče to je u Opatiji potpuno nepoznata bolest. U Opatiji vlada samo jedna bolest, ali ta je zato hereditarna i zove se »Fijaka« ili latinski Fiakitis lumberitica«. Protulek je otkriven tek u novije vreme, a zove se »mižerija« ili latinski »miseria o morte«.

(Ovaj čas više neko ispod moga prozora »karbuna, karbuna«, i ja se sećam na našega jadnoga Ćića, što već par stoleća prodaje svoj karbun i prelazi Učkino sedlo:

Karbuna, karbuna...
je jedan brižan Ćić po Opatije kričal
i karbun prodaval,
kega mu je tovarić va voziće pejal.
Obašal je sve kući, palaci i vili
ma ki da se još i Ćiću smili...
Su šli doma tovarić i Ćić
i pomogli si rivat vozić...

Ne, ne, ne trpim ja na nikakvim šmercovima (ljubavni su već davno prošli!), a u lečničkoj mi svedodžbi piše, da sam telesno i duševno potpuno zdrav, makar su dve države, koje su se interesirale za moje vojničke sposobnosti kao da sam neki Eugen Savojski, konstatirale, da nisam sposoban (ko nije za cara nije ni za curu!) već me naterava u bes činjenica, da se na ovoj smešnoj loptici zemaljskoj, upravo »špigli«, kojom se igraju deca (Nazor tvrdi, da je veća od »špigle« i da izgleda kao nogometna lopta) nakupilo toliko ljudske gluposti. Jer ja razumem da ljudi ne mogu na pr. na Mars, zato nisu dovoljno pametni, ali ne razumem kako mogu biti tako glupi da me ne puste kući. Eto, ja na pr. moram da živim u Krležinom, ili kako Nazor kaže, u pentametru, Krležinskom panonskom blatu, da nosim kaljače, pijem direkt i da se šmucam po sudskim hodnicima u svojstvu »prokletog fiškala«, kao kakav ukleti Holandez, kad bih lepo mogao sedeti u Opatiji, pecati ribu »bordižat« na Slatini i ići k gostioni »Učki gori« na srdjelo i teran. Da, i ciji Marijeti na ćakulan a i »pokortejat« malo. E, šta kažete. Ne valja, ne može se.

Morao sam iz Opatije, kunem se, protiv svoje volje, postao sam emigrant, također protiv svoje volje, uglibio se u panonsko blato, i to protiv svoje volje i čak mi se čini, da sam i vaš »nežni« čakavski pesnik postao protiv svoje volje. I svaki đavo, koji ni sanjati ne može, kako je divno ležati pod »javorikama« i udisati njihove mirise, kao nekad Safo, kako divnih mesta ima u šumicama ispod Veprinca, koliko inima u šumicama ispod Veprima, koliko interesantno može da bude »poćakulat« sa cijom Marijetom i slušati razgovore starih mornara, ima pravo da dođe tamo, da šeće po Slatini, pokazuje svoje nove pidžame, leđa, noge, i štogod mu padne na pamet, a ja domaći sin, ni nosa ne smem da pokažem. E da, a znate zašto? No zbog evropskog mira, zbog viših interesa, zbog harmonije, zbog »Vedette d'Italia«, zbog toga što su ljudi postali i politički dvospolni. Ta to Vam je sve lepo objasnio Dragovan Šepić u »Istri«. Zato, jer sam ja od narodne manjine, a narodna većina neće da joj smeta narodna manjina. »Pulitika«, eto. Ta mi već od 1914 ne radimo drugo, no izučavamo »pulitiku« i ništa još nismo kapirali. I nikad je ne ćemo kapirati, i uvek ćemo se čuditi faktu da svoj rodni kraj moramo da gledamo na distancu sa Sušaka, Kostrene i Vantačića. I da uživamo na distancu kao onaj grčki Tantal. I nikada ne ćemo moći shvatiti, da japanski mikado i pretsednik USA mogu mirno spavati, dok se nama čini ovakova nepravda. I iščudavaćemo se, đavo ga znao dokada. Kratko: fali nam »koltura«. Dok su joj se drugi učili 3.000 godina mi smo polagali račune šijor Benedeta i da ne bi Mate Balote još sad ne bi imali obračuna s njime. Eto tako, fali nam ispravan pogled na svet. Pogled »Vedette d'Italia« i šinjora Maracha. Pojma nemamo o životu, o moralu, naročito političkom, koji je tako lepo objasnio Makiaveli. Uvek smo verovali u neke fata morgane i pohane piliće što će jednoga dana pasti s neba taman nama u usta. I kao Betoven verovali smo u republikance iz kojih su se izrodivali imperatori, i u samoodređenje naroda iz kojeg se je izrodila narodna manjina.

Tako i sad gledamo našu domovinu na distancu, i čudimo se kako to svet može da trpi.

No, što se može?

Mi nismo krivi, da Mate Balota nije Hitler, a Zvane Kastavac Mussolini. I zato sedimo u Vantačiću i Kostreni Sv. Barbari i proučavamo vetrove na Kvarneru (Mate Balota misli na Vantačiću otvoriti oceanografski institut) i čekamo na bolja vremena, dok se malo na ovoj našoj ludoj kugli ne »zbonaca«.

A sad idem da gledam Učku.

Drago Gervais,

KANAL PREKO LOŠINJA POŽURUJE RATNA MORNARICA

Torpiljarka »Pigafetta« nadgleda rad.

Lošinj, augusta 1934. — Ovih dana je doplovila u Lošinj torpiljarka »Pigafetta« sa komandantom kapetanom Diegom Pardom. Torpiljarka pripada prvoj eskadri admirala Cantu-a, i kapetan Pardo je dobio nalog od potsekretara Ministarstva za mornaricu Cavagnaria da požuri i pregleda rad.

Do sada se za predradnje potrošilo oko 8.000 lira, koje je dao komitet za prokop kanala, a ostalo će dati ratna mornarica. Pokrajinska vlast se obvezala da će sagraditi most i urediti cestu, kako bi kanal mogao biti čim prije gotov.

KOLODVOR U PODGORJU ŠIRE U RATNE SVRHE.
(Još jedna ratna cesta.)

Podgorje, jula 1934. — Pred neko vrijeme bili smo vam javili da naše vlasti namieravaju proširiti naš kolodvor, akoprem nema za nas uopće nikakve potrebe da ga se širi, jer i ovakav kakav je dosad bio, bio je uviiek prazan i tračnice su sve rdjave, jer se nisu nikad upotrebljavale. Ali našim vlastima oval će kolodvor trebati za vojničke svrhe. Kolodvor su počeli širiti na zapadnoj strani. Koliko smo mogli doznati postavit će još 5 novih kolosieka. Za ovo proširenie posiekli su jedan komad vrlo lijepe borove šume, koja je bilo zasadiena okolo kolodvora i koja je štitila kolodvor, a i ostale kuće od bure i zla vremena, tako da su nam uništili još ono malo zaštite, koju smo sa ovom šumom imali.

Također namieravaju graditi, te su počeli već i mieriti novu cestu, koja bi imala ići od nas preko Černotića, te izmedju Černotića i Kostelca bi se vezala se cestom Kopar—Hernelje, išla bi dalje preko Kostelca na Mačkovlje i dalje do Žavlja. Ova će cesta biti spojena sa cestom, koja ide preko Vodica i Muna, i sa onom cestom, koja ide od nas preko Prešnice u Klanac.

Mnogi od nas se pitamo što ima da znači ovo vezivanie cesta. Svakako, za nas ne dobro. Mnogi sa ovim cestama zbijaju šale, jer kažu da će u slučaju kakvog rata neko imati barem kuda bježati. — (Ćić)

NOVA OBMEJNA KARABINERSKA BARAKA

Hotedršica, julija 1934. (Agis). — Tik ob meji in cesti, ki pelje iz Hotedršice v Godovič na mestu, kjer je pred kratkim ubil drog italijanskega delavca, so pričeli z zidanjem. Postavili bodo malo barako, ki bo služila kot obmejna stražnica za karabinerje. Za svet, ki so ga odvzeli hotedrškemu župnišču niso dali nikakršne odškodnine. Plačila in niti odškodnine pa ni dobil tudi lastnik zemljišča, kjer stoji sedanja finančna stražnica in ki je bila postavljena že pred leti. Lastnik tega zemljišča je tudi neki kmet iz Hotedršice.

PO NESREČI ŠE NASILJE IN ZAPOR
Ko jim je pogorela domačija, so kmeta in hčer še zaprli

Vremska dolina, julija 1934. (Agis). — V mali vasici Brežcu, ki leži nad Vremsko dolino nekako v sredi ob cesti, ki vodi iz Vremskega Britofa v Divačo, je pred kratkim časom pogorela nekemu ubogemu bajtarju vsa domačija. Posrečilo se je rešiti le živino in nekaj sena. Takoj drugi dan so karabinerji odpeljali očeta in starejšo hčer ter ju pridržali v zaporu. Kako je nastal požar ni znano. Vendar pa je hiša stara s značilnim kraškim ognjiščem in deloma s slamnato streho ob času, ko so vsi ljudje zaposleni na polju, kaj lahko postala žrtev plamenov. Čudno je le to, da so oblasti zaprle očeta in hčer, ki gotovo nista pri celi zadevi prav nič kriva. Hiša najbrže ni bila zavarovana.

EN MESEC PODEŠTAT — 60.000 PRIMANJKLJAJA.

Gorica, julija 1934. — (Agis) — Koncem meseca junija je bil imenovan nenadoma nov prefekturni komisar za občino Kanal, in sicer Angel Trojani, ki je prišel na mesto podeštata. Uradno se zatrjuje, da je prejšnji prefekturni komisar Gavella, ki je ko ga je odstavil goriški prefekt Introna, vodil občino komaj mesec dni, podal prostovoljno ostavko. Širi pa se govorica, da je ta mož, ki je podal »pristovoljno« odstavko tudi prostovoljno olajšal občinsko blagajno za 60.000 lir. Goriški prefekt ga je odstavil za to delo brez kakega šuma, da ne bi vzbudil prevelikega nezadovoljstva med občinarji.

PROMJENA PREZIMENA NA RIJECI.

Rijeka, augusta 1934. — »Gazetta Ufficiale« od 20 jula donaša dekrete, kojima je mjeniaju slijedećim licima prezimena: Iure Barković u Barchetti, Ivan i Marija Tumpić u Tumpici, Benko u Benco, Miho Maračić u Marassi, Donat Venčić u Valenti, Milan Grk u Greco, Josip Kinkela u Chinchella, Silvije Antić u Antoni.

PRIMJER ZA NASLJEDOVANJE

Gdja Franjica Flego, udova blagopokojnoga gosp. Frana Flego iz Buzeta, prilikom proslave svoje 60-godišnjice rodjenja u Rajhenburgu darovala je za: 1) istarske patnike Jugoslovenskoj Matici u Zagrebu 50 Din. 2) u fond lista »ISTRA« 50 Din.

Jugoslovenska Matica — Uprava lista »ISTRA«

MARIBOR V PRIČAKOVANJU EMIGRANTSKEGA KONGRESA

Značilen članek »Mariborskega Večernika«

»Mariborski Večernik« od 21 julija piše: Zveza jug. emigrantskih udruženj v Beogradu, ki združuje pod svojim emigrantskim praporom že nad trideset agilnih edinic v vseh večjih krajih Jugoslavije, je sklenila, da se bo njen letošnji emigrantski kongres vršil v našem obmejnem Mariboru, in sicer 1 in 2 septembra t. l., v zvezi s proslavo 15-letnice obstoja zaslužnega pevskega društva »Jadrana«. Izbira našega mesta je za to priliko posebno posrečena, tako z emigrantskih, kakor splošno nacionalnih vidikov.

Predvsem je Maribor največji emigrantski center v Jugoslaviji. Sem se je že v prvih povojnih letih zatekla velika večina jugoslovanskih emigrantov iz Italije, pa tudi koroških emigrantov je nekaj med nami. Tudi v organizatoričnem pogledu so jugoslovanski emigranti v Mariboru med prvimi v državi. Tu uspešno delujeta kar dve emigrantski društvi: Pevsko društvo »Jadran«, ki si je s svojimi nesebičnimi i požrtvovalnimi nastopi pridobilo simpatije v mestu in na deželi, in Prosvetno društvo »Nanos«, ki zbira po večini emigrantsko mladino.

Jugoslovanski emigranti, ki bodo v septembru prihiteli z vseh strani Jugoslavije na svoje emigrantsko zborovanje v Mariboi, bodo našli med nami svojim težnjam in stremljenjem povsem ustrezajoči ambient.

Emigrantsko gibanje med nami je novejšega datuma. Zamisel skupne emigrantske organizacije se je porodila šele l. 1931 v Zagrebu, ko je zaradi novih nasilij v Primorju število emigrantov sproti rastlo in je poleg zagrebške »Istre« in ljubljanske »Soče« vzraslo še okrog 18 novih emigrantskih društev. Navzlic temu si je emigrantski pokret že v tem kratkem času pridobil ugled in veljavo našem javnem življenju, ki mu po vsej pravici pripadata. Zavest, da so težnje jugoslovanske emigracije skupne težnje vseh Jugoslovanov, polagoma vendarle pronica v nas, in to v nemali meri po zaslugi mnogih odličnih, idealnih, nesebičnih emigrantov, ki so vse svoje sile in ves svoj prosti čas žrtvovali v korist skupnosti že onkraj meje in v nezmanišani meri še tu med nami.

V luči teh stvarnih ugotovitev, ki ž njimi vsak Jugoslovan danes računa, se nam kaže le še kot smešen ostanek bivših k. u. k. lokalnih patriotizmov mnenje onih sramotnih, a k sreči redkih iziem med nami, ki jim je bilo i jim bo vprašanje našega jugoslovanskega Primorja »prav za prav« le interno vprašanje — Primorcev samih. Kakor da Primorci prav za prav niso Jugoslovani in kakor da, n. pr. vprašania, ki zadevajo Maribor in njegovo zaledje, prav za prav niso naša skupna, ampak samo — štajerska vprašania! Tolikšno mero nacionalne nezrelosti more pokazati samo človek, ki se zani slovenstvo konča na mejah bivših vojvodin in pokneženih grofij rajnke Avstrije in ki je še danes rajše vse drugo kakor pravi Slovenec. K sreči so to samo izjeme, na katere pa je od časa do časa vendarle potrebno javno opozoriti. Ogromni večini našega naroda, ki se je v svoji svobodni državi že zdavna otresla tako omejenih pogledov na svojo okolico, pa so vprašania naših rojakov onkraj državnih meja vprašania nas vseh, ki ž njimi čutimo nerazdružljivo povezanost v eno samo etnično celoto. To smo dolžni sedaj še v posebni meri naglasiti napram našim emigrantom, ki jih je tujčevo brezobzirno nasilje pognalo v svet z rodne, z naše zemlje. Kar je naše pa ni samo primorsko in tudi ne samo koroško, ampak skupna last vseh Jugoslovanov.

Če velja to za vsak naš drobec on kraj državnih meja, velja pa to v najvišji meri za našo stokrat zbičano in vendar še vedno živo manjšino v Italiji, ki je v svoji 15-letni težavni dobi celemu svetu dokazala, da njeno jugoslovanstvo ni umetno, da ni samo puhla fraza, ampak najviša vrednota za katero je vredno vse žrtvovati. Že sama pietета do žrtev zadnjih let sili iz nas to priznanje

Italijansko časopisje rado poudarja, ko piše o Jugoslaviji, da je pravi mozajk najrazličnejših narodnosti, ki mu napoveduje skorajšnji konec, a nič boljše ne izpodbija te italijanske izmišljotine od one nerazrušne jugoslovanske realnosti v našem Primorju, ki jo je navzlic nasilju ustvarilo složno skupno delo Slovencev in Hrvatov v zasužnjeni domovini. Le kdor to razume, bo prav razumel ono znano izjavo Mussolinija, da bi Jugoslovanom v Italiji dal vse pravice — v Rimu, na Siciliji ali Sardiniji, nikdar pa ne v — našem Primorju.

V septembru bodo v našem Mariboru zborovali emigranti iz te izmučene naše zemlje. Hoteli smo našo zavedno nacionalno javnost opozoriti na to zborovanje že sedaj, ker to v celem zasluži H kongresu samemu pa se še povrnemo.

EMIGRACIJA PRED KONGRESOM

(Iz Društva »Tabor« v Ljubljani)
NAPREJ DO CILJA!

V četrtek, dne 26. julija zvečer se je vršil v kemijski predavalnici ljubljanske realke važen članski sestanek društva »Tabor«. Udeležba članstva je bila nadvse zadovoljiva.

Sestanek je otvoril predsednik tov. Štrekelj in pozdravil vse navzoče. Po običajnem dnevnem redu se je razvila zelo zanimiva in živahna debata. Vsi udeleženci debate so ugotavljali, da se opaža v naših emigrantskih društvih pomanjkanje elana, ki je tembolj očitno, ker je nastopilo baš v dobi, ko se je osnovalo tako lepo število novih emigrantskih organizacij širom Jugoslavije.

Debato je otvoril tov. predsednik s čitanjem okrožnice, ki jo je sestavil odbor društva, da jo naslovi na vsa naša emigrantska društva in posameznike. Okrožnica vsebuje nekako bilanco dosedanjega emigrantskega dela in njegovo oceno. Predlaga nov način dela, ki mora zavzeti drugačno smer, da ne zapade naša emigracija mrtvilu, ki ji grozi, če bi se sedanje razmere v emigrantskih društvih ne izboljšale. Obenem s to okrožnico je odbor sestavil tudi vprašalno polo, na katero naj bi naslovljenci dali odkrito, objektivno kritiko dosedanjega dela ter prispevali primernih nasvetov za nadaljnje delo. Društveni odbor upa na zadovoljiv odziv in uspeh te okrožnice.

Tov. Bensa predlaga, da bi se v okrožnici pozvalo na sodelovanje pri reševanju emigrantskega problema našo inteligenco, ki bi lahko mnogo doprinesla, a stoji z le redkimi izjemami še vedno ob strani. Njeno zadržanje ubija voljo do dela pogumnim in vztrajnim emigrantskim delavcem.

Dr. Lavo Čermelj ugotavlja, da se je društvo »Tabor« s to okrožnico lotilo vprašanj, s katerimi se bo moral pečati septemberski emigrantski kongres v Mariboru. Ker ta vprašanja zadevajo vso emigracijo, segajo preko možnosti, da bi jih rešilo poedino, še tako agilno društvo. Čeprav si od okrožnice in vprašalnih pol ne obeta takih uspehov, kakor društveni odbor, vendar meni, da je prav da se je ravno »Tabor« lotil ustvarjanja in izvajanja novega programa. Kolikor mu bo uspjelo, bo gotovo dobrodošlo kongresu. Pretežna krivda za pasivnost emigrantov zadene težke socialne prilike, ki ubijajo voljo in zanimanje tudi za društveno delo. Če hočemo uspešno delati po programu, ki smo si ga postavili, moramo imeti to dejstvo stalno pred očmi in skušati lajšati ovire s te strani. S temi vprašanji se ima pečati mariborski kongres, zato je dolžnost, da se ga udeleži zlasti vsak emigrant, ki lahko prispeva pri reševanju tega našega problema.

Prof. Bizjak pravi: »Če društvo peša, je bolno.« Zato je po njegovem mnenju nujno, da se sestavijo pri posameznih društvih posebni odbori, ki naj bi se bavili z načrtom, kako dvigniti in osvežiti zanimanje za naš problem. Ti odbori bi pa morali zagotoviti eksistenco aktivnim emigrantom.

Predsednik pravi, da je predlog sicer zelo lep, da pa je drugi dle istega v današnji gospodarski krizi neizvedljiv.

Prijatelj društva g. dr. Lojze Berce upa, da bo »Taboru« po vsem, kar se mu je že posrečilo, uspelo izvesti tudi novi načrt.

Škrap je mnenja, da je vzrok za pešanje dela v emigr. društvih v tem, da se nismo že od vsega početka dovolj približali domačemu prebivalstvu in ga skušali zainteresirati za naš problem.

Gerbec ugotavlja, da ne peša društveno delo, temveč naše specifično politično in da je krivda na inteiektualcih, ki bi edini lahko seznanjali širšo javnost z našim problemom.

Višnjevec govori o delu saveznih odsekov. Pohvalno omenja požrtvovalno delo prof. Goruna, ki vodi socialni odsek, ne more pa doseči pravih uspehov, ker je Celja preveč oddaljeno od centrov, kjer bi bile potrebne intervencije itd. Po njegove mnenju spada socialni odsek saveza v Beograd. Prosi, da bi si članstvo usvojilo njegov predlog ter bi ga delegati društva stavili na kongresu v Mariboru.

Ker je predmet debate izčrpan, zaključi tov. predsednik sestanek iz izrazi ponovno prepričanje, da bo naša iredentistična emigracija s svojim vztrajnim in pogumnim delom dosegla svoj cilj.

Naše opomene pretplatnicima koji duguju

nisu bile ugodne onim pretplatnicima, koji su lojalni prama listu i redovito plaćaju list. Na prigovore tih lojalnih pretplatnika bili smo odlučili, da ćemo prestati s opetovanim opominjanjem dužnika kroz list. Situacija je medjutim takva, da moramo ipak još jednom, sad kad je prvo polugodište na izmaku, da opomenemo zaostale pretplatnike i da im priložimo ček s molbom da nam dostave dužnu svotu ili bar jedan dio svote, koju duguju. Mi vršimo prama svojim čitateljima svoju dužnost što bolje i savjesnije možemo. S pravom dakle tražimo, da nas pretplatnici podupru i da prama listu vrše svoje dužnosti, Naš list živi samo od pretplata, to neka svako dobro upamti i neka vrši svoju pretplatničku dužnost.

† JOSIP FABIJANČIĆ

Početkom jula umro je u Ljubljani umirovljeni kapetan I. klase Josip Fabijančić, bivši viši oficijal pri sreskom načelstvu u Kuli, dodijeljen odjeljenju za vojničke poslove. Pokoinik je bio rodom iz Podgradskog sreza u Istri. Služio je mnogo godina u Dalmaciji gdje je sebi stvorio i porodicu. U Puli je bio veoma cijenjen činovnik, jugoslovenski orijentisan, koji se nije žacao, da svoje narodne osjećaje i javno i u uredu ispoljava. Poslije sloma morao je i on sa porodicom napustiti po Italiji okupirane krajeve, da si potraži namještenje u Jugoslaviji. I njegova porodica je bila žrtva talijanskog fašizma.

U zgradi »Narodnog Doma« u Puli uništen mu je prigodom požara sav namještaj, jedini imetak. Kao izbjeglica iz Italije morao je u Ljubljani, gdje je bio namješten kod Dravske vojne oblasti, ponovo da se namješta i da si uredi stan za porodicu. Pošto u godinama i sa pravom na mirovinu, boravio je u Ljubljani sve do svoje smrti i do zadnjeg momenta svoga života nije se nikada požalio na svoju sudbinu, nije nikada izgubio nadu, da će u svojoj novoj domovini, ako ne on, tada njegova porodica naći svoje obezbjedjenje a sebi miran vječni pokoj.

Pokojni Josip Fabijančić, ostavio je za sobom rascviljenu suprugu i dvije vrle Jugoslovenke, državne činovnice. Čestitoj rodoljubivoj pokojnikovoj porodici izrazujemo ovim (iako zakašnjeno) naše saučešće, a ovi reci neka budu uspomenom na čovjeka, koji je u narodnom pogledu bio uvijek na svome mjestu, iako razočaran u životu nikada nije radi toga teretio budi koga, sve je podnašao Jobovom strpljivošću. Umro je u poodmakloj starosti nakon teške bolesti.

Vječni mu budi pokoj u Jugoslaviji, koju je uistinu iskreno volio.

† PETAR GRBAC

Novi Sad 25 jula

Sasvim neočekivano i iznenada ostao nas je za uvijek naš brat i član društva »Istra« u Novom Sadu pok. Petar Grbac, u najvećem naponu svoje mladosti, u 38 godini života. Svoju napaćenu dušu ispustio je u državnoj bolnici, poslije kratke ali teške bolesti u subotu, 21 jula o. g. Pok. Grbac rodom iz Lanišća u Istri, živio je u Novom Sadu već dugi niz godina i za to vrijeme stekao simpatije svih svojih zemljaka u Novom Sadu. Kao član »Istre« isticao se uvijek revnosnim vršenjem svojih dužnosti Istru je volio nada sve i jedina mu je želja bila: Sloboda Istre. Nažalost prerana smrt, koja ga je ugrabila, nije mu dala da dočeka ispunjenje svojih želja i rada. Nekoliko dana pred svoju smrt, razgovarajući s njime, mnogo mi je govorio o Istri. Govorio mi je o našem društvu, kako je ono osnovano pred osam godina, ko su mu bili osnivači i gdje su se održavali prvi sastanci. Iz tog razgovora uvidio sam, koliko je pok. Grbac volio svoju rodnu grudu. On je bio i jedan od osnivača našega društva i kao takav mnogo se žrtvovao za njegov napredak. Od osnutka športske sekcije Sport Kluba »Istra«, on je stalno ili u Upravnom ili u Nadzornom odboru Kluba, koji u njemu gubi vrlog člana i požrtvovnog saradnika.

Pok. Grbac sahranjen je u nedjelju 22 jula poslije podne uz učešće velikog broja Istrana, članova Istre, Sportske sekcije i drugih Primoraca. Na njegov grob položeni su osim vijenaca rodbine i vijenac društva »Istra« sa natpisom i vijenac S. K. »Istre«. Pred otvorenim grobom oprostio se od pokojnika u ime društva »Istra« i športskog Kluba »Istra« tajnik društva, koji je istakao zasluge pokojnika kao osnivača i člana »Istre« i bol novosadskih Istrana i ostalih Primoraca nad preranim gubitkom njegovim.

Uspomena na pok. Petra Grbca dugo će živjeti medju novosadskim Istranima, jer je on za svog života nebrojeno puta pokazao, što je ljubav do rodne grude i dužnost svakog Istranina, koji živi daleko od svog rodnog mjesta.

Neka je slava pok. Petru Grbcu! Neka mu bude lahka gruda zemlje na tlu slobodne domovine i ako daleko od rodne grude!

(JL)

OPOZORILO DRUŠTVOM UDELEŽENCEV PRED EMIGRANTSKIM KONGRESOM V MARIBORU.

Vsa emigrantska društva se opozarjajo, da naikasneje do 15. 8. prijavijo prosvetnemu in podpornemu društvu »NANOS« v Mariboru, ki vodi predpriprave za emigrantski kongres število udeležencev kongresa.

U FOND „ISTRE"

U FOND »ISTRE« BR. 30

Dr. Cvetko Babuder, veterinar — Štip	*din*	*50.—*
Petrič Rafko — Vareš Majdan	*din*	*25.—*
Franja Flego — Rajhemburg	*din*	*50.—*
U prošlom broju objavljeno	*din*	*33.030.60*
Ukupno din		*33.155.60*

»Istra« izlazi svakog tjedna u petak. — Uredništvo uprava nalaze se u Zagrebu, Masarykova ulica 28 II. — Broj čekovnog računa 36.789. — Pretplata: Za cijelu godinu 50 dinara; za po godine 25 dinara; za inozemstvo dvostruko: za Ameriku 2 dolara na godinu. — Oglasi se računaju po cjeniku. — Vlasnik i izdavač: KONZORCIJ »ISTRA«, Masarykova ul. 28, II. Telef. br. 67-60. — Urednik i Ivo Mihovilović, Jukićeva ul. 36. — Za uredništvo odgovara: Dr. Fran Brnčić, advokat, Samostanska 6. — Tisak: Stočajnina Jugoslovenske štampa d. d., Zagreb, Masarykova 28a. — Za tiskaru odgovara Rudolf Polanović, Zagreb, Ilica broj 131.